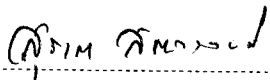

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นางสาวปิยะดา เงินฉลาด
แขนงวิชา สหกรณ์
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์โอภาวดี เข้มทอง

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

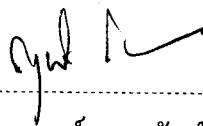

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์โอภาวดี เข้มทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ อนุมัติให้รับการศึกษา
ค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

วันที่ 5 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2551

**ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดนครราชสีมา**

**ผู้ศึกษา นางสาวปิยะดา เงินฉลาด ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สหกรณ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ศาสตราจารย์โอภาวดี เข้มทอง ปีการศึกษา 2550**

บทคัดย่อ

สหกรณ์ที่มีคุณภาพการควบคุมภายในชั้นดีจะช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจได้ว่าการปฏิบัติงานแต่ละด้านมีประสิทธิภาพ แต่จากข้อมูลชั้นคุณภาพการควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 พบว่า สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีคุณภาพการควบคุมภายในยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามตัวชี้วัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตัวชี้วัดที่ 2.3 (ข้อ 4) ดังนั้น จึงควรหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการควบคุมภายในให้แก่สหกรณ์

การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงผลการประเมินคุณภาพและจุดอ่อนด้านการควบคุมภายใน ที่ควรหาข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารจัดการที่ดีขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะสหกรณ์ประเภทการเกษตร ภายในจังหวัดนครราชสีมา และผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยโดยการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ ซึ่งจากการศึกษา สรุปข้อค้นพบแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) การควบคุมภายในที่เป็นจุดอ่อนการควบคุมส่วนใหญ่ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาได้จากข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ (2) ประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสหกรณ์ให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดียิ่งขึ้น คือ ภาครัฐควรพยายามช่วยเหลือด้วยการฝึกอบรมหลักสูตร การควบคุมภายในเพื่อบริหารธุรกิจสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมภายในที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารธุรกิจสหกรณ์ รวมทั้งการฝึกอบรมหลักสูตร การยกระดับคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ โดยนำจุดอ่อนการควบคุมภายในต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาพัฒนาเป็นหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้น

คำสำคัญ ชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชี สหกรณ์การเกษตรจังหวัดนครราชสีมา

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่ง จากศาสตราจารย์ โอภาวดี เข้มทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ทั้ง 2 ท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้ศึกษา พร้อมทั้งสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางแก้ไขและปรับปรุงการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มาโดยตลอด จนกระทั่งการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ขอขอบคุณท่านหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา และคุณดวงพร ลิ้มพันธ์ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลที่เป็นต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สหกรณ์) รุ่น 1 อาจารย์ประจำแขนงวิชา เจ้าหน้าที่ประจำแขนงวิชา สหกรณ์ และทุก ๆ ท่านที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ และทำยนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่อบรมเลี้ยงดูและเป็นกำลังใจให้ลูกด้วยความรักอันยิ่งใหญ่อย่างหาที่เปรียบมิได้

ปิยะดา เงินฉลาด

มีนาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน	8
แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	22
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
ตอนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	37
ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	40
ตอนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	62
ตอนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการศึกษา	65
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	87
ก หนังสือขออนุญาตรวบรวมข้อมูล	88
ข แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน)	90
ค เกณฑ์การคำนวณระดับความยุ่งยากของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	121
ง สรุปภาพรวมการวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายใน	124
ประวัติผู้ศึกษา	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550	2
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับความยุ่งยาก ปีบัญชี และชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน	35
ตารางที่ 4.2 คุณภาพการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	37
ตารางที่ 4.3 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชี	40
ตารางที่ 4.4 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ	43
ตารางที่ 4.5 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	46
ตารางที่ 4.6 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล / แปรรูปผลิตผลทางการเกษตร และผลิตสินค้า	49
ตารางที่ 4.7 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	53
ตารางที่ 4.8 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจเงินรับฝาก	54
ตารางที่ 4.9 คุณภาพการควบคุมภายในด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์	57
ตารางที่ 4.10 คุณภาพการควบคุมภายในด้านที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	58
ตารางที่ 4.11 คุณภาพการควบคุมภายในด้านเจ้าหนี้เงินกู้	60
ตารางที่ 4.12 คุณภาพการควบคุมภายในด้านสมาชิกและทุนเรือนหุ้น	61
ตารางที่ 4.13 คุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	62
ตารางที่ 4.14 คุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบการติดตามและประเมินผล	64

ฉ

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	หน้า
		4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การควบคุมภายในของสหกรณ์เป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และบุคลากรในสหกรณ์ร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รายงานทางการเงินมีความถูกต้องเชื่อถือได้ รวมทั้งสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และคำแนะนำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หากสหกรณ์มีชั้นคุณภาพการควบคุมภายในที่ดี จะช่วยให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์มั่นใจได้ว่าการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ การป้องกันการทุจริตและข้อผิดพลาด ความถูกต้องและความครบถ้วนของการบันทึกบัญชี

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำโปรแกรมประเมินความเสี่ยงและจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในขึ้น โดยให้ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ประเมินคุณภาพการควบคุมภายในตามแบบประเมินที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ ซึ่งแยกเป็น 2 แบบ คือ แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ใช้สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีความยุ่งยากระดับปานกลางขึ้นไป และแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบย่อ) ใช้สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีความยุ่งยากระดับน้อย และที่ไม่สามารถจัดระดับความยุ่งยากได้ ทั้งนี้การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน เป็นการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในสหกรณ์ตามแนวคิดของ COSO ที่มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

- ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม
- ด้านการประเมินความเสี่ยง
- ด้านกิจกรรมการควบคุม
- ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร
- ด้านการติดตามและประเมินผล

การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในถือเป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้น เนื่องจากจะทำให้สหกรณ์ทราบถึงระดับชั้นคุณภาพการ

ควบคุมภายใน และนำข้อมูลไปปรับปรุงหรือรักษาชั้นคุณภาพที่ดีให้อยู่ต่อไป และช่วยให้ สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบ ตลอดจนช่วยปกป้องคุ้มครองเงินทุนของ สมาชิกผู้ถือหุ้นได้ สำหรับผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรใน จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 จำนวน 118 แห่ง แสดงได้ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

ระดับความยุ่งยาก	สรุปผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน (หน่วย : สหกรณ์)					
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	ต้องแก้ไข	รวม
ตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป	3	39	18	15	22	97
น้อย และจัดระดับไม่ได้	-	1	6	3	11	21
รวม	3	40	24	18	33	118

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาที่มีคุณภาพ การควบคุมภายในระดับชั้นดี-ดีมาก มีเพียง 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.44 แต่ยังมีสหกรณ์อีก 75 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 63.56 ที่ยังมีระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายในยังไม่ดีพอที่จะผ่านเกณฑ์ มาตรฐานตามตัวชี้วัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวคือ สหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานต้อง ผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1 ในรอบ 3 ปีบัญชีย้อนหลังสหกรณ์ไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์

ข้อ 2 ในรอบปีบัญชีสุดท้ายสหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของสมาชิก ทั้งหมดร่วมทำกิจกรรมหรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ โดยคำนวณจากจำนวนสมาชิกที่มีสิทธิจะได้รับ เงินเฉลี่ยคืน

ข้อ 3 ในรอบ 3 ปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนเพื่อ สวัสดิการสมาชิกหรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

ข้อ 4 สหกรณ์จะต้องผ่านเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใน ระดับดีหรือระดับดีมาก

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ได้วิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ ที่มีความยุ่งยากระดับปานกลางขึ้นไป เนื่องจากสหกรณ์กลุ่มนี้ ผู้สอบบัญชีจะประเมินการควบคุม ภายในโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์ (แบบมาตรฐาน) สำหรับสหกรณ์ที่มีระดับความยุ่งยาก

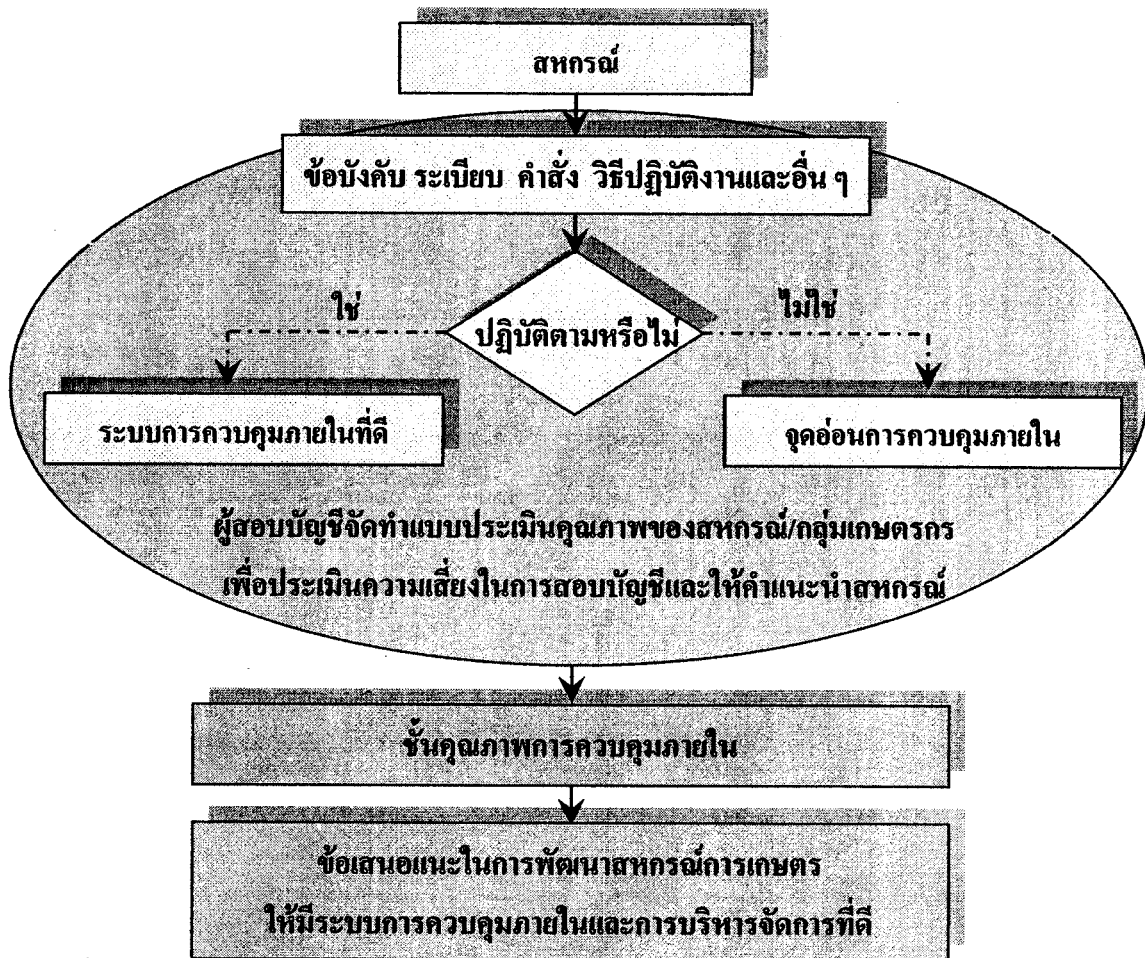
น้อยและสหกรณ์ที่จัดระดับความยุ่งยากไม่ได้นั้น ผู้สอบจะประเมินการควบคุมภายในโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์ (แบบย่อ) ซึ่งแบบประเมินทั้ง 2 แบบนี้จะมีจำนวนข้อถามไม่เท่ากัน ประกอบกับสหกรณ์ส่วนใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมาอยู่ในกลุ่มระดับความยุ่งยากปานกลางขึ้นไป ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ดังกล่าว โดยศึกษาถึงรายละเอียดการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีจัดทำขึ้น นอกจากจะสามารถใช้เป็นข้อมูลแจ้งให้แต่ละสหกรณ์ทราบถึงจุดอ่อนการควบคุมภายในที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดีและก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีแล้ว หากนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมระดับจังหวัด ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ให้สหกรณ์ภายในจังหวัดมีระบบการควบคุมภายในที่ดีต่อไปเช่นกัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อให้ทราบถึงผลการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนด้านการควบคุมภายในที่ควรแจ้งให้สหกรณ์ทราบ และปรับปรุงแก้ไข
- 2.3 เพื่อเสนอแนะในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีระบบการควบคุมภายในและ การบริหารจัดการที่ดี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา” ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาตามกรอบความคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้นสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1. ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สหกรณ์จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลที่ดี ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือระหว่างกันทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคสหกรณ์ ภาครัฐ และภาคสังคม โดยแต่ละภาคส่วนจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และใช้สิทธิของตนอยู่ภายในขอบเขตแห่งอำนาจ

2. การกำกับดูแลโดยภาครัฐ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้สหกรณ์ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ข้อบังคับ ระเบียบ เป็นต้น และหลักเกณฑ์เหล่านี้เป็นโครงสร้างการควบคุมภายในขั้นพื้นฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สหกรณ์นำไปถือปฏิบัติ หากสหกรณ์ปฏิบัติตามอย่างครบถ้วนและเพิ่มเติมตามความเหมาะสม จะทำให้เกิดการกำกับดูแลที่ดีโดยภาคสหกรณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีระบบการควบคุมภายในที่ดี

3. ระบบการควบคุมภายในที่ดีจะมีประสิทธิผลได้ เมื่อบุคลากรภายในสหกรณ์ตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดอย่างถูกต้องครบถ้วน และต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย หากบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจหรือละเลยไม่ปฏิบัติตาม อาจทำให้เกิดจุดอ่อนจากการควบคุมภายใน ซึ่งอาจก่อความเสียหายแก่สหกรณ์ต่อไปได้

4. การปฏิบัติงานสอบบัญชีจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงระบบการควบคุมภายในและสภาพแวดล้อมการควบคุมของสหกรณ์อย่างเพียงพอเพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจะสามารถประเมินคุณภาพ ความเสี่ยง และจุดอ่อนการควบคุมภายใน เพื่อใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมทั้งให้คำแนะนำแก่สหกรณ์แห่งนั้นทราบและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. เพื่อเป็นการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ให้แก่สหกรณ์ในจังหวัดนครราชสีมา ให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงควรมีการนำข้อมูลจากผลการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในดังกล่าวมาวิเคราะห์และสรุปผลเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

4. ขอบเขตของการศึกษา

การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาข้อมูลจากผู้สอบบัญชีทำการประเมินตามแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์ (แบบมาตรฐาน)

4.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในที่นี้ คือ สหกรณ์ประเภทการเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีความอยู่ยากระดับปานกลางขึ้นไป และผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 (วันที่ 1 ตุลาคม 2549 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2550) จำนวน 97 สหกรณ์

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพสหกรณ์ (แบบมาตรฐาน) ซึ่งผู้สอบบัญชีจัดทำขึ้นเพื่อจัดชั้นคุณภาพสหกรณ์

4.3 ขอบเขตด้านเวลา ผู้ศึกษาทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2550 - มกราคม 2551

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สหกรณ์การเกษตร หมายถึง สหกรณ์ประเภทการเกษตร ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีความยุ่งยากระดับปานกลางขึ้นไป

5.2 การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และบุคลากรในสหกรณ์ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจ 3 ประการ คือ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รายงานทางการเงินมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และการปฏิบัติงานของสหกรณ์เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.3 จุดอ่อนการควบคุมภายใน หมายถึง ความเสี่ยงหรือโอกาสที่ระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์ได้กำหนดขึ้น ไม่สามารถป้องกัน หรือตรวจพบและแก้ไขข้อผิดพลาด ส่งผลให้ระบบการควบคุมภายในไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ได้

5.4 ผู้สอบบัญชี หมายถึง ข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจาก นายทะเบียนสหกรณ์ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์แห่งที่เป็นประชากรในการศึกษาครั้งนี้

5.5 แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์ หมายถึง แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดให้ผู้สอบบัญชีใช้ในการประเมินความเสี่ยงหรือจุดอ่อนจากการควบคุม และประเมินจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

5.6 ชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน หมายถึง ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน ซึ่งได้จากการคำนวณคะแนนแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์ โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดวิธีคำนวณและเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5.6.1 ระดับ 1 ดีมาก หมายถึง สหกรณ์ที่มีระบบการควบคุมภายในที่ดี และมีการปฏิบัติตามอย่างจริงจังอย่างเหมาะสม

5.6.2 ระดับ 2 ดี หมายถึง สหกรณ์ที่มีระบบการควบคุมภายในที่ดีพอควร

5.6.3 ระดับ 3 พอใช้ หมายถึง สหกรณ์ที่มีระบบการควบคุมภายในที่ดีพอควร แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง

5.6.4 ระดับ 4 ควรปรับปรุง หมายถึง สหกรณ์ที่มีระบบการควบคุมภายในยังไม่ดีพอต้องปรับปรุง

5.6.5 ระดับ 5 ต้องแก้ไข หมายถึง สหกรณ์ที่ไม่มีระบบการควบคุมภายใน และการปฏิบัติงานยังมีข้อบกพร่อง

5.7 **ขนาดสหกรณ์** หมายถึง เกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้ในการแบ่งขนาดสหกรณ์ออกเป็น 4 ขนาด คือ สหกรณ์ขนาดเล็ก สหกรณ์ขนาดกลาง สหกรณ์ขนาดใหญ่ สหกรณ์ขนาดใหญ่มาก ซึ่งมีตัวแปรในการวิเคราะห์ขนาดสหกรณ์ 3 ตัวแปร คือ ทุนดำเนินงาน รายได้ธุรกิจหลัก และจำนวนสมาชิก

5.8 **ความซับซ้อนสหกรณ์** หมายถึง เกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้ในการแบ่งความซับซ้อนทางธุรกิจของสหกรณ์ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับมากที่สุด ซึ่งมีตัวแปรในการวิเคราะห์ความซับซ้อนของสหกรณ์ 3 ตัวแปร คือ กิจกรรมทางการเงิน กิจกรรมผลิตและบริการ และกิจการค้ำหนุนการผลิต

5.9 **ระดับความยุ่งยาก** หมายถึง เกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้ในการแบ่งกลุ่มสหกรณ์ออกเป็นระดับต่าง ๆ เพื่อใช้ในการมอบหมายงานให้แก่ผู้สอบบัญชีในแต่ละระดับ ตัวแปรในการวิเคราะห์ ได้แก่ ขนาดสหกรณ์ และความซับซ้อน ซึ่งระดับความยุ่งยากของสหกรณ์มี 5 ระดับ คือ ไม่สามารถจัดระดับได้ ระดับน้อย ระดับปานกลาง ระดับมาก และระดับมากที่สุด ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด เป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก และมีความซับซ้อนทางธุรกิจของสหกรณ์มากที่สุด เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผู้สอบบัญชีทราบถึงจุดอ่อนด้านการควบคุมภายในที่ควรกำกับและนำไปสู่การเก็ตรื้อระบบการควบคุมภายในที่ดีต่อไป

6.2 ส่งเสริมให้สหกรณ์การเกษตรมีการควบคุมภายในและการบริหารจัดการที่ดีในระยะยาว

6.3 สหกรณ์การเกษตรทราบถึงจุดอ่อนด้านการควบคุมภายใน และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ

6.4 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา และสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา ทราบถึงประเด็นปัญหาที่ควรจัดการอบรมให้แก่สหกรณ์การเกษตร เกี่ยวกับจุดอ่อนการควบคุมภายในได้อย่างตรงประเด็น ซึ่งเป็นการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้สหกรณ์การเกษตร

6.5 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์และกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทราบผลการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้วางแผนนโยบายและให้การกำกับดูแลต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัด นครราชสีมา ขอนำเสนอความหมาย แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้จากการ ทบทวนวรรณกรรมเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน
2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

การควบคุมภายในเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กร เนื่องจากเมื่อองค์กร ขยายใหญ่ขึ้น ผู้บริหารไม่สามารถจะดูแลการบริหารงานได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการสร้าง ระบบการควบคุมภายในขึ้น ซึ่งมีใจหมายถึงการควบคุมภายในเฉพาะทางด้านบัญชีและการเงิน เท่านั้น ยังครอบคลุมไปถึงการควบคุมภายในด้านการบริหาร และการควบคุมภายในด้านการ ปฏิบัติงานในทุกๆ หน่วย และทุกๆ กระบวนการของการดำเนินงานด้วย

1.1 แนวคิดเรื่องการควบคุมภายใน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548 : 27) มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในว่าการควบคุมภายในเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยคนใน องค์กรเป็นผู้สร้างขึ้น คนในที่นี้ ก็คือ คณะกรรมการขององค์กร ผู้บริหาร หรือบุคลากรอื่น ๆ ผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กร ผู้บริหารระดับสูงจะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดทิศทาง และ อนุมัตินโยบายหรือรายการที่สำคัญ ดังนั้น คณะกรรมการฯ หรือผู้บริหารขององค์กร จึงเป็นส่วน สำคัญในการจัดให้มีระบบการควบคุมภายใน

อุษณา ภักธมนตรี (2547 : 5-4) มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในว่าการ ควบคุมภายใน หมายถึง วิธีการที่ต้องกระทำอย่างเป็นขั้นตอน แต่ไม่ได้เป็นผลลัพธ์สุดท้าย ดังเช่นนักกีฬาต้องการผลลัพธ์สุดท้ายคือการเป็นผู้ชนะ แต่การเป็นผู้ชนะต้องฝึกซ้อม ต้องมี

โครงสร้างร่างกายแข็งแรง ดังนั้น องค์การต้องการลดความเสี่ยง แต่การลดความเสี่ยงต้องมีโครงสร้างและการกระทำตามระบบการควบคุมภายใน เป็นต้น

1.2 ความหมายของการควบคุมภายใน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548 : 27) ได้ให้คำจำกัดความของการควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานที่เป็นผลมาจากการออกแบบโดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคลากรอื่น ๆ ขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจได้อย่างสมเหตุสมผลว่า องค์กรจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ได้

> ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน คือ วัตถุประสงค์พื้นฐานของธุรกิจ โดยมุ่งที่การดำเนินงานการมีกำไร และการดูแลรักษาทรัพย์สิน การบรรลุวัตถุประสงค์นี้ต้องมีกระบวนการที่มีคุณภาพ หรือมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันผลที่ได้รับจากกระบวนการนั้นต้องคุ้มค่ากับต้นทุนที่ใช้ไปจึงจะทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของวัตถุประสงค์นี้ เช่น บริษัทต้องการผลกำไรในปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากปีก่อน

> ความเชื่อถือได้ของการรายงานทางการเงิน วัตถุประสงค์นี้คือ การแสดงข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้ให้แก่บุคคลภายนอก บริษัทที่มีวัตถุประสงค์ด้านนี้ เช่น การต้องการจัดทำงบการเงินให้มีความถูกต้องโปร่งใส แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เป็นต้น

> การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบายที่ใช้บังคับขององค์กรนั้น ๆ วัตถุประสงค์นี้คือ การเน้นกระบวนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับภายในและภายนอกขององค์กร เช่น การปฏิบัติงานภายในองค์กรต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎระเบียบขององค์กร กิจกรรมผลิตสารเคมีต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549 : 18) ได้ให้ความหมายของระบบการควบคุมภายใน หมายถึง นโยบายและการควบคุมภายในที่คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรกำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการดำเนินการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจเท่าที่จะสามารถทำได้ว่าการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ การป้องกันรักษาทรัพย์สินการป้องกันและการตรวจพบการทุจริตและข้อผิดพลาด ความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกบัญชี และการจัดทำข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา

พยอม สิงห์แสนห์ (2544 : 6-2) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน หมายถึง นโยบายและวิธีการที่ได้วางไว้สำหรับปฏิบัติในกิจการเพื่อที่จะให้รับความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า กิจการจะสามารถดำเนินการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ (2548 : 7-23) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายในของสหกรณ์ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการ และบุคลากรของสหกรณ์ได้ร่วมกันกำหนดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า

> สหกรณ์ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency of Operation) โดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสหกรณ์ รวมถึงการดูแลรักษาทรัพย์สิน (Safeguarding of Assets) ไม่ให้สูญหายหรือใช้ไปในทางที่ไม่เหมาะสม

> รายงานทางการเงินของสหกรณ์มีความถูกต้องเชื่อถือได้ (Reliability of Financial Reporting)

> สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (Compliance With Applicable Laws And Regulations)

อุษณา ภัทรมนตรี (2547 : 5 - 3) ได้ให้ความหมายของการควบคุมภายใน คือ กระบวนการปฏิบัติงานที่ทุกคนในองค์กรตั้งแต่คณะกรรมการบริษัท ผู้บริหารทุกระดับ และพนักงานทุกคนมีบทบาทความรับผิดชอบร่วมกัน การควบคุมภายในกำหนดขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่

- > ประสิทธิภาพประสิทธิผลของการทำงาน
- > ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินการบัญชี
- > การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประเภทของการควบคุมภายใน

ระบบการควบคุมภายในที่ดีจะต้องประกอบด้วย การควบคุมทั้งทางด้านบัญชีและการควบคุมด้านบริหาร ซึ่งย่อมต้องอาศัยซึ่งกันและกัน การดูแลรักษาทรัพย์สิน และการจัดบันทึกบัญชีจะมีประสิทธิภาพและถูกต้อง ก็ต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของฝ่ายบริหาร ผู้บริหารจะสามารถวิเคราะห์และวางแผนงานได้ก็โดยอาศัยข้อมูลทางบัญชีเป็นเครื่องช่วย

1.3.1 การควบคุมด้านบริหาร (Administrative Control) หมายถึง แผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการ และการจัดบันทึกที่ใช้ในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการควบคุมทางบัญชี โดยทั่วไปแล้ว ผู้สอบบัญชีจะสนใจการควบคุมด้านการบริหารเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการบัญชี เช่น การจัดแบ่งส่วนงาน การกำหนดตัว

บุคคลผู้รับผิดชอบในงานด้านต่าง ๆ ผู้บริหารที่มีอำนาจอนุมัติรายการค้าและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชีของกิจการ รวมทั้งรายงานทางการเงินที่ฝ่ายบริหารต้องการ นอกจากนั้นยังต้องมีการติดต่อกับแผนกตรวจสอบภายใน (Internal Audit) ซึ่งขึ้นตรงต่อฝ่ายบริหาร เพื่อประสานงานในการดำเนินการตรวจสอบด้วย การควบคุมทางด้านบริหารอาจจำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ

1) การจัดส่วนแบ่งงาน การฝึกอบรม และนโยบายเกี่ยวกับพนักงาน กิจการทุกแห่งจำเป็นต้องมีแผนจัดแบ่งส่วนงานที่เข้าใจง่าย เพื่อให้พนักงานทุกคนทราบหน้าที่และความรับผิดชอบของตน หลักสำคัญของการควบคุมภายในเกี่ยวกับแผนจัดแบ่งส่วนงานมีอยู่ว่า ต้องไม่ให้พนักงานคนหนึ่งคนใดควบคุมงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะมีฉะนั้นแล้ว อาจเกิดการทุจริตได้ง่าย หรืออาจมีข้อผิดพลาดที่ไม่มีใครพบ การแบ่งแยกหน้าที่ที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การแบ่งแยกหน้าที่ด้านปฏิบัติงานกับการบัญชี กล่าวคือ แผนกที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานต้องไม่เป็นผู้ที่จัดทำบัญชีและรายงานเพื่อแสดงผลงานของตนเอง เพราะโดยปกติแผนกที่รับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานไม่มีความรู้เพียงพอที่จะทำบัญชีและรายงานได้ และอาจมีความโน้มเอียงไปในทางที่จัดทำรายงานทางบัญชีเพื่อให้เห็นแต่ผลงานที่ดีของตนก็เป็นได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการโต้แย้งหรือปิดความรับผิดชอบ การมอบหมายหน้าที่การงาน วิธีปฏิบัติงาน และนโยบายต่าง ๆ ควรจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร

2) การวางแผน การทำรายงาน และการจัดทำรายงานทางการเงินให้ผู้บริหารเพื่อใช้ในการบริหารงาน การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายระยะยาว เพื่อที่จะให้มีความแน่นอนในการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การวางแผนจะต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่น กล่าวคือ มีการแจ้งให้พนักงานทุกคนได้ทราบถึงแผนระยะยาว จัดทำงบประมาณเพื่อกระจายวัตถุประสงค์ระยะยาวเป็นแผนการดำเนินงานแต่ละปี มีระบบการบัญชี ต้นทุนมาตรฐานและมีการวิเคราะห์ผลต่าง มีระบบการรายงานผลการดำเนินงาน โดยเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการที่ประมาณไว้ และมีมาตรการดำเนินการแก้ไขส่วนที่แตกต่างไปจากงบประมาณที่ตั้งไว้ในสาระสำคัญ ในการบริหารงาน ผู้บริหารต้องได้รับข้อมูลทางการเงินที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ตั้งไว้ เทียบกับต้นทุนมาตรฐาน หรือเทียบกับตัวเลขในประเภทเดียวกันของปีก่อน หรือเทียบกับงวดก่อน ข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นจะนำมาวิเคราะห์หา คำอธิบาย และหาทางแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน รายงานเหล่านี้ต้องจัดทำให้ได้เร็วที่สุดเพื่อการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาจะกระทำได้ทันที่ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้อง กำหนดว่าจะต้องการรายงานประเภทใดและเมื่อใดบ้าง

3) การตรวจสอบภายใน จัดเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมทางด้านบริหาร ก็เพราะว่า ได้ใช้เป็นเครื่องมือของผู้บริหาร เพื่อที่จะวางระบบบัญชีและตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมทางด้านบัญชีแล้วอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อที่จะให้ผู้สอบบัญชีภายในสามารถสอบทานงานดังกล่าวอย่างได้ผล ควรต้องให้ทำงานโดยมีความเป็นอิสระมากที่สุด คือมีการรับผิดชอบและรายงานตรงต่อผู้บริหารระดับสูง เช่น คณะกรรมการบริษัท เมื่อเป็นดังนี้ ผู้ตรวจสอบภายในจะสามารถสอบทานงานของผู้บริหารระดับรองลงมาได้ และผู้สอบบัญชีภายนอกก็อาจเชื่อถือในรายงานของผู้ตรวจสอบภายในได้มากขึ้น ผู้ตรวจสอบภายในอาจช่วยผู้สอบบัญชีภายนอกได้มากในเรื่องการทดสอบการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายใน และการทดสอบสาระสำคัญ การจัดให้มีการตรวจสอบภายในกิจการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้เป็นอิสระจากแผนกบัญชีย่อมจะช่วยสอบทานความถูกต้องและครบถ้วนของงานต่าง ๆ

1.3.2 การควบคุมทางด้านบัญชี ประกอบด้วยแผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการ และการจัดบันทึกรายการค้าเพื่อวัตถุประสงค์จะดูแลรักษาทรัพย์สิน และมีการบันทึกบัญชีที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ การควบคุมทางบัญชีมีสาระสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การอนุมัติรายการ รายการค้าทุกรายจะต้องผ่านการอนุมัติโดยผู้บริหารตามระเบียบปกติ หรือการอนุมัติเฉพาะราย แล้วแต่กรณี
- 2) ความถูกต้องของรายการ รายการค้าที่นำมาบันทึกบัญชีจะต้องเป็นรายการค้าที่เกิดขึ้นจริงสำหรับกิจการนั้น ๆ
- 3) มีความครบถ้วน รายการค้าที่ได้รับอนุมัติจะต้องนำมาบันทึกบัญชีโดยครบถ้วนทุกรายการ
- 4) ความถูกต้องในการบันทึกบัญชี รายการค้าจะต้องนำมาบันทึกบัญชีโดยถูกต้อง ทั้งในด้านประเภทบัญชีที่เกี่ยวข้อง จำนวนเงิน วงบัญชี และบัญชีรายละเอียดต่าง ๆ
- 5) การเก็บรักษาทรัพย์สิน ควรต้องมีการกำหนดตัวบุคคลที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลรักษาทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีชื่อผู้มีหน้าที่ลงบัญชีและอนุมัติรายการ
- 6) การพิสูจน์ยอด จะต้องมีการเปรียบเทียบรายการในบัญชีกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบบัญชีคุมกับบัญชีย่อย ข้อแตกต่างต้องนำมาวิเคราะห์หาคำอธิบายจนเป็นที่พอใจ และทำรายการปรับปรุงบัญชีที่จำเป็น

1.4 ลักษณะของวิธีการควบคุม

การควบคุมภายในแบ่งออกตามลักษณะของวิธีการควบคุมได้ 5 ประเภท ดังนี้

1.4.1 การควบคุมแบบป้องกัน (Preventive Controls) เป็นการควบคุมที่ต้องการป้องกันไม่ให้ความผิดพลาด หรือความไม่ถูกต้อง ความไม่เหมาะสมทั้งหลายเกิดขึ้นได้ ดังนั้น

จึงเป็นการควบคุมที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาจะเกิด วิธีการควบคุมชนิดนี้จะก่อให้เกิดอุปสรรคขัดขวางการทำรายการบางชนิด เช่น การตรวจสอบเครดิตลูกค้าเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าที่ไม่ดี การกำหนดให้มีรายชื่อผู้ขายที่ได้รับอนุมัติเพื่อป้องกันการซื้อของจากผู้ขายที่กิจการไม่ยอมรับ หรือการจัดให้มียามตรวจตราบริเวณตรงทางออก เพื่อป้องกันการขนของหรือสินทรัพย์ออกไปจากองค์กร โดยไม่ได้รับอนุญาต ตัวอย่างของการควบคุมแบบป้องกัน ได้แก่ การแบ่งแยกหน้าที่ การใช้อำนาจอนุมัติ การสอบทานงานโดยผู้บังคับบัญชา การควบคุมทางด้านระบบคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบข้อมูลที่นำเข้าสู่ระบบ (Edit Checks) การตรวจสอบความครบถ้วน (Completeness Checks) หรือการที่ออกแบบระบบโดยการบังคับให้ต้องเติมข้อความ หรือตัวเลขในฟิลด์บางฟิลด์บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ก่อนการประมวลผล ก็ถือเป็นการควบคุมแบบป้องกันที่บังคับเรื่องความสมบูรณ์ของการบันทึกรายการ เป็นต้น

1.4.2 การควบคุมแบบค้นหา (Detective Controls) การควบคุมแบบนี้เกิดขึ้นเพราะต้องการค้นหาข้อผิดพลาดหลังจากที่ความผิดพลาดนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว การจัดทำงบประมาณยอดบัญชีเงินฝากธนาคารถือเป็นการควบคุมแบบค้นหาในเรื่องเงินสดที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในกรณีที่ไม่มี การควบคุมแบบป้องกันที่สมบูรณ์แล้ว การเฝ้าติดตามประเมินในรูปของการควบคุมแบบค้นหาก็คือเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างยิ่งสำหรับระบบการควบคุมที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี

1.4.3 การควบคุมแบบแก้ไข (Corrective Controls) การควบคุมแบบนี้ คือ การควบคุมที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ตรวจพบจากการใช้วิธีการควบคุมแบบค้นหา เช่น ในระบบคอมพิวเตอร์อาจมีการเขียน โปรแกรมให้ระบบงานทำการแก้ไขรายการที่ตรวจพบจากการใส่รหัสเลขประจำตัวผู้ขายผิดพลาด โดยระบบงานจะทำการอ่านชื่อของผู้ขายเปรียบเทียบกับชื่อของผู้ขายที่ได้รับการอนุมัติแล้ว ซึ่งบันทึกอยู่ในแฟ้มข้อมูลหลัก (Master File) เลือกรหัสผู้ขายที่ถูกต้อง และแก้ไขรายการที่บันทึกผิดพลาดในครั้งแรกให้ถูกต้อง การที่ระบบงานพิมพ์รายงานแสดงรายการที่ผิดปกติ (Exception Report) โดยที่ไม่ทราบสาเหตุหรือรายการที่ผิดพลาด แต่ระบบงานไม่สามารถแก้ไขได้โดยอัตโนมัติออกมาเพื่อการค้นหาสาเหตุต่อไปก็เป็นการควบคุมแบบแก้ไขอย่างหนึ่งด้วย

1.4.4 การควบคุมแบบสั่งการ (Directive Controls) เป็นวิธีการควบคุมที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ได้รับผลซึ่งเป็นที่ต้องการของฝ่ายบริหาร การควบคุมแบบนี้จะทำหน้าที่โดยตรงในอันที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในทางการปฏิบัติงานขององค์กรได้ นั่นคือ จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสิ่งที่ดี ๆ จะเกิดขึ้น ดังนั้น บางคนก็ถือว่าการควบคุมแบบ Positive Controls บางคนมองว่าการควบคุมแบบสั่งการก็คือการควบคุมแบบป้องกันเพราะถือว่ามีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นย่อมเท่ากับว่าได้ป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้นแล้ว ตัวอย่างของการควบคุมแบบสั่งการนี้ ได้แก่

การที่ผู้บริหารออกระเบียบคำสั่งหรือนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น หรือการที่ผู้บริหารจัดให้พนักงานได้รับการอบรมความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานได้รับการพัฒนา เป็นต้น

1.4.5 การควบคุมแบบทดแทน (Compensating Controls) เป็นวิธีการควบคุมที่มีอยู่เพื่อช่วยลดระดับความเสี่ยงจากการที่ไม่มีการควบคุมบางอย่างอยู่ในกิจกรรมนั้น เป็นการควบคุมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ทดแทนวิธีการควบคุมที่สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุได้ หรืออย่างน้อยก็สามารถทดแทนหรือชดเชยได้บางส่วน คำว่า “การควบคุมที่มีอยู่” นั้นอาจมีอยู่ในหน่วยงานเดียวกันกับการควบคุมที่ขาดไป หรืออาจข้ามหน่วยงานก็ได้ มีบ่อยครั้ง สิ่งที่คุณเชื่อว่าเป็นจุดอ่อนของการควบคุมกลับไม่เป็นปัญหา เนื่องจากมีการควบคุมวิธีอื่นที่สามารถทดแทนกันได้ อยู่ ตัวอย่างของวิธีการควบคุมแบบทดแทน ได้แก่ การกำหนดให้มีการจัดทำงบกระทบยอดบัญชีเงินฝากธนาคาร โดยบุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรับ-จ่ายเงินสดประจำวันสามารถชดเชยการควบคุมที่ควรจะมีแต่ได้ขาดหายไปบางอย่างในขั้นตอนการทำรายการรับจ่ายเงินได้ เช่น หากมีการกำหนดขั้นตอนไว้ว่าจะต้องตรวจสอบรายการรับเงินสดที่รับมาจากลูกค้า (ซึ่งจะต้องนำไปฝากธนาคารทุกวันหรืออย่างช้าวันรุ่งขึ้น) กับรายการที่บันทึกบัญชีโดยผู้รับมอบอำนาจ หากผู้รับมอบอำนาจไม่ทำการตรวจสอบ หรือไม่มีการกำหนดตัวผู้รับมอบอำนาจ ก็อาจทำให้มีการบันทึกยอดเงินรับผิดพลาดได้ การจัดทำงบกระทบยอดบัญชีเงินฝากธนาคารในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ก็จะช่วยให้ค้นพบข้อผิดพลาดดังกล่าวได้ทันกาล

1.5 การควบคุมภายในเฉพาะอย่าง

จากวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน และจากวิธีการควบคุมภายใน 5 ประเภท ก่อให้เกิดรูปแบบเฉพาะอย่างของวิธีการควบคุม ซึ่งจำแนกเป็นพวก ๆ ได้ดังนี้

1.5.1 การควบคุมด้านองค์กร (Organization Controls) การควบคุมด้านองค์กรเป็นตัวกำหนดกรอบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำภายในองค์กร การควบคุมด้านนี้มีตั้งแต่การควบคุมทั่วไป (General Controls) ไปจนถึงการควบคุมเฉพาะอย่าง (Specific Controls) การควบคุมแบบนี้จะมีตั้งแต่การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และข้อกำหนดที่เฉพาะเจาะจงในงานแต่ละงาน การควบคุมเกี่ยวกับองค์กร มีอยู่ใน 4 รูปแบบ คือ

วัตถุประสงค์ อำนาจและหน้าที่ภายในองค์กร องค์กรต่าง ๆ จะกำหนดแนวทางโดยรวมให้แก่หน่วยงานหรือฝ่ายต่าง ๆ ด้วยการจัดให้มีค่าแถลงวัตถุประสงค์ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งสายการบังคับบัญชาและสายการรายงานด้วย

โครงสร้างองค์กร ผู้บริหารเป็นผู้จัดแบ่งทรัพยากรให้แก่ส่วนงาน ต่าง ๆ เป็นต้นว่า งานจัดการทางการเงิน การผลิต การตลาด งานด้านวิศวกรรม การส่งสินค้าและรับ

ของ และงานวิจัยและพัฒนา การจัดแบ่งหน้าที่เหล่านี้ก่อให้เกิดโครงสร้างขององค์กรทั้งหมด ซึ่งโครงสร้างนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ โครงสร้างดังกล่าวไม่เพียงแต่จะกล่าวถึงแต่ละส่วนงานเท่านั้น แต่ยังกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและในด้านการส่งข้อมูลข่าวสาร วิธีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปก็คือการเขียนผังองค์กร

อำนาจการตัดสินใจ ถ้าสืบถัดมาจากการจัดโครงสร้างขององค์กร ก็คือการกำหนดกรอบอำนาจการตัดสินใจที่สำคัญ ๆ ที่ส่วนประกอบขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรจะต้องรับผิดชอบ เช่น การตัดสินใจเลือกใช้หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีของหัวหน้างานการบัญชี หรือการตัดสินใจของผู้จัดการฝ่ายการผลิตที่จะเลือกใช้วิธีการผลิตที่เหมาะสมในอันที่จะทำให้การผลิตได้ผลตามที่ต้องการ เป็นต้น

คำอธิบายลักษณะ/หน้าที่งาน ซึ่งรวมถึงการแบ่งแยกหน้าที่ในงานที่เกี่ยวข้องกันเป็นวิธีการควบคุมองค์กรระดับที่ลงลึกไปในรายละเอียดมากที่สุด โดยแสดงอยู่ในรูปคำอธิบายลักษณะและหน้าที่งานแต่ละงานเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะที่กำหนดไว้ในแต่ละงาน หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบโดยเฉพาะ สายการรายงานหรือสายการบังคับบัญชา และคุณสมบัติที่ต้องการในงานนั้น ได้แก่ การฝึกอบรมและประสบการณ์

1.5.2 การควบคุมด้านการปฏิบัติงาน (Operational Controls) การควบคุมด้านการปฏิบัติงานเป็นเครื่องกำหนดวิธีการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมภายในองค์กร การควบคุมการปฏิบัติงานมีอยู่มากมายหลายวิธี แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการควบคุมด้านการปฏิบัติงานเพียง 7 วิธี

การวางแผน เป็นวิธีการควบคุมทางการปฏิบัติงานขั้นต้น การวางแผนที่มีประสิทธิผลจะเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จขององค์กร การวางแผนมีตั้งแต่การวางแผนโดยทั่วไปจนถึงการวางแผนที่ละเอียดมาก อย่างไรก็ตามองค์กรควรจะต้องจัดทำเอกสารในการวางแผนไว้ด้วย โดยอาจจะเป็นในรูปของรายงานการประชุม หรือที่เป็นแผนงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งได้รับอนุมัติแล้ว โดยปกติการวางแผนจะมีตั้งแต่ระยะสั้นจนถึงระยะยาว

การงบประมาณ ทุกองค์กรจะต้องการแปลงแผนงานให้มาอยู่ในรูปของงบประมาณทางการเงินและงบประมาณของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุดก็ปีละครั้ง โดยทั่วไปจะมีการจัดทำงบประมาณสำหรับทั้งองค์กร แล้วจึงจะแยกย่อยเป็นงบประมาณสำหรับแต่ละส่วนงาน งบประมาณอาจจะมีเพียงแค่นี้ก็หน้าไปจนถึงเป็นร้อย ๆ หน้า ขึ้นอยู่กับขนาดขององค์กร งบประมาณจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเงินและการปฏิบัติงาน ซึ่งคาดว่าจะเกิดขึ้นในระยะเวลาที่งบประมาณครอบคลุมถึงงบประมาณยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมที่ได้ผลรวมทั้งใช้ในการจัดสรรทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ระบบบัญชีและระบบสารสนเทศ เป็นการบันทึกกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร และก่อให้เกิดการรายงานสรุปเป็นเอกสารอย่างเป็นระบบ รายงานที่ออกจากระบบเป็นระยะ ๆ จะให้ข้อมูลที่สำคัญแก่ผู้บริหารและผู้อื่น โดยเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานที่บุคคลเหล่านั้นรับผิดชอบอยู่ หากไม่มีข้อมูลเหล่านั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจและมีข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างจำกัด ซึ่งอาจจะทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ ระบบบัญชีและระบบสารสนเทศจะมีแทรกอยู่ทั่วไปในองค์กร และควรแสดงให้เห็นถึงภาพของกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรที่เชื่อมต่อเข้าด้วยกัน องค์กรต้องจัดให้มีวิธีการควบคุมเฉพาะอย่างหลาย ๆ ชนิด เพื่อคอยกำกับดูแลการปฏิบัติงานของระบบที่สำคัญเหล่านี้

การจัดทำเอกสาร วิธีปฏิบัติขั้นพื้นฐานของระบบควบคุมภายในก็คือ การจัดทำเอกสารของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติก็จะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร ปัญหาที่องค์กรส่วนใหญ่เผชิญอยู่ก็คือ เรื่องการจัดการและการจัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเก็บไว้มากมายก่ายกองนั่นเอง ในปัจจุบันเอกสารต่าง ๆ สามารถจัดเก็บไว้ได้ในหลากหลายรูปแบบหรืออยู่ในสื่อต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของเอกสาร อายุของการจัดเก็บ รวมทั้งข้อกำหนดทางกฎหมาย ประเด็นการควบคุมอื่น ๆ ที่ควรจะมีตามมาในการจัดเก็บเอกสารในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ด้วย

การให้อำนาจอนุมัติ การทำธุรกรรมใด ๆ ในนามขององค์กรควรได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้ หรือได้รับอนุมัติก่อนดำเนินการ ถึงแม้เมื่อพนักงานได้รับมอบอำนาจการตัดสินใจไปแล้วก็ตาม ก็ควรที่จะมีกระบวนการสอบทานการมอบอำนาจดังกล่าวเป็นครั้งคราว เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าไม่มีการใช้อำนาจไปในทางที่ผิด อย่างไรก็ตามการมอบอำนาจหรือการสอบทานก็ต้องมีการจัดทำเอกสารไว้เป็นหลักฐานเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อการป้องกันทั้งองค์กรและบุคคลผู้ซึ่งกระทำการตัดสินใจนั้น

นโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นแนวทางที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กร นโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานจะช่วยก่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามคุณภาพในระดับที่ต้องการอย่างสม่ำเสมอ ถ้าไม่มีนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม องค์กรก็จะขึ้นอยู่กับปฏิบัติงานที่ไม่คงเส้นคงวา ไม่สามารถคาดคะเนและเชื่อถือได้ การที่ไม่มีนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือไม่ปฏิบัติตามนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้น แสดงว่าองค์กรไม่มีระบบการควบคุมภายในที่ดีพอ

ความมีระเบียบเรียบร้อย ได้แก่ ความมีระเบียบเรียบร้อยของการจัดบันทึกรายการต่าง ๆ สถานที่ทำงาน สถานที่เก็บของ รวมทั้งความมีระเบียบของขั้นตอนการทำงานเป็น

สิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานต่าง ๆ สิ่งของที่เก็บอย่างไม่เป็นระเบียบ ย่อมก่อให้เกิดความสับสน
สูญหาย และสื่อให้เห็นถึงไม่มีประสิทธิภาพได้

1.5.3 การควบคุมด้านการจัดการบุคลากร (Controls for Personnel Management)

นอกจากการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบภายในองค์กรแล้ว ยังมีวิธีการควบคุมด้านการจัดการ
บุคลากรที่ช่วยก่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมของพนักงานได้ การควบคุมนี้มี
3 รูปแบบ ได้แก่

การสรรหาและการจัดจ้างพนักงานที่เหมาะสม โดยทั่วไปองค์กรต่าง ๆ จะ
กำหนดคุณสมบัติของพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ ผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวก็จะได้รับการคัดเลือก
กลั่นกรองและว่าจ้าง คุณสมบัติทั่วไป ได้แก่ การศึกษา ประสบการณ์ที่ต้องการ วุฒิบัตรทาง
วิชาชีพ การถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณทั้งในทางวิชาชีพและจรรยาบรรณขององค์กร รวมทั้ง
ความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ซึ่งรวมถึงความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทาง
ผลประโยชน์ ถึงแม้ว่าองค์กรจะมีโครงสร้างที่ดี มีการกำหนดสายการบังคับบัญชาและการ
พรรณนางานที่ดีถูกหลักการแล้วก็ตาม แต่ถ้าได้พนักงานที่ไม่เหมาะสมแล้วก็อาจจะทำให้องค์กร
เกิดปัญหาได้

การปฐมนิเทศ การฝึกอบรม และการพัฒนาพนักงาน ถึงแม้องค์กรจะได้
ว่าจ้างพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมแล้วก็ตาม พนักงานเหล่านั้นก็ยังจำเป็นต้องได้รับการ
ปฐมนิเทศ การฝึกอบรมพัฒนาตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงความสามารถและเพื่อความก้าวหน้า
ภายในองค์กรด้วย ทั้งนี้ องค์กรควรจัดให้มีการปฐมนิเทศพนักงานในทันทีที่ว่าจ้างเข้ามามี
ฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานอาจจะจัดเป็นการภายใน หรือการศึกษาด้วยตนเอง การเข้าร่วม
สัมมนาและการประชุมทางวิชาการต่าง ๆ การฝึกฝนในระหว่างการปฏิบัติงานจริง (On the Job
Training) และการเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่จัดภายนอกองค์กรก็ได้ องค์กรส่วนใหญ่ที่
ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกอบรมและการพัฒนาพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จโดยรวมของ
องค์กร ดังนั้น องค์กรเหล่านั้นก็มักจะให้พนักงานได้มีโอกาสรับการปฐมนิเทศ การฝึกอบรมและ
พัฒนา หรือยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อให้พนักงานได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมที่จัดโดยหน่วยงาน
ภายนอกองค์กร

การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานโดยหัวหน้างาน พนักงานเกือบทั้งองค์กร
จำเป็นต้องได้รับการดูแลบังคับบัญชาไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของพนักงานแต่ละ
คน รวมทั้งความสลับซับซ้อนของงานด้วยการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานโดยหัวหน้างาน
ประกอบด้วย การออกคำสั่งเกี่ยวกับงานการสังเกตการปฏิบัติงานและตรวจสอบผลจากการทำงาน

1.5.4 การควบคุมโดยการสอบทาน (Review Controls) การควบคุมโดยการสอบทานเป็นระยะ ๆ จะช่วยองค์กรสามารถประเมินความคืบหน้า และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน การดำเนินงาน หรือโครงการต่าง ๆ ได้ การควบคุมโดยการสอบทานมีอยู่ 4 ประเภท ได้แก่

การสอบทานพนักงานรายบุคคล องค์กรส่วนใหญ่มีการสอบทานการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างน้อยปีละครั้ง การสอบทานแบบนี้กระทำโดยผู้บังคับบัญชาของพนักงาน ซึ่งได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ผ่านมา ประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุง และแผนหรือเป้าหมายที่จะช่วยให้พนักงานปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

การสอบทานการปฏิบัติงาน หรือโครงการต่าง ๆ เป็นการภายใน ผู้บริหารทำการสอบทานการปฏิบัติงานหรือโครงการต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เพื่อรับทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรมนั้น ๆ ความถี่ของการสอบทาน ย่อมแล้วแต่การปฏิบัติงานที่ถูกสอบทาน กิจกรรมที่ดำเนินไปโดยที่การปฏิบัติงานไม่ค่อยมีอะไรเปลี่ยนแปลง มักจะไม่ต้องทำการสอบทานบ่อยมากนัก ในขณะที่โครงการชั่วคราว หรือการดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาจำต้องได้รับการสอบทานที่บ่อยขึ้น

การสอบทานจากภายนอก ผู้สอบบัญชีจะสอบทานระบบการควบคุมภายในด้านบัญชีและงบการเงินขององค์กร ในบางองค์กรก็อาจจะต้องมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ควบคุมให้กิจการทั้งหลายปฏิบัติตามกฎ หรือผู้ตรวจการจากกระทรวงเข้ามาทำการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ การสอบทานจากบุคคลภายนอกนี้ โดยปกติผู้ที่มาสอบทานจะให้ความสนใจในการปฏิบัติงานภายในองค์กรในบางเรื่องเท่านั้น

Peer Review หมายถึง การสอบทานงานของหน่วยงานโดยพนักงานที่มีหน้าที่อยู่ในระดับเดียวกันหรืออาชีพเดียวกัน เช่น การสอบทานงานของหน่วยงานตรวจสอบภายในโดยหน่วยงานตรวจสอบภายในอื่นในองค์กรเดียวกัน โดยมุ่งเน้นถึงด้านคุณภาพของงานตรวจสอบภายในเท่านั้น ผู้ตรวจสอบภายในส่วนใหญ่มีส่วนในการสอบทานชนิดนี้มากขึ้นทุกขณะ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งการสอบทานจากภายนอก และการสอบทานจากภายใน การสอบทานนี้จะสนใจในเรื่องของนโยบายด้านคุณภาพ กระบวนการทำงาน และวิธีการปฏิบัติงานตรวจสอบของกิจการว่ามีคุณภาพหรือได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือไม่

1.5.5 สถานประกอบการ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ (Facilities and Equipment) องค์กรทั้งหลายย่อมต้องมีสถานประกอบการ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และช่วยป้องกันสินทรัพย์

ขององค์กรได้ เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เหมาะสม ย่อมเป็นอันตรายต่อการปฏิบัติงานและสินทรัพย์ขององค์กร สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ อาคาร ที่ทำการ รั้ว สถานที่จอดรถ สถานที่เก็บของ หรือคลังสินค้า เป็นต้น เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เครื่องคอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ เป็นต้น ประเด็นการควบคุมภายในที่ควรพิจารณาในเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ นั้น ได้แก่ การออกแบบ การติดตั้ง การซ่อมแซมและอะไหล่ การบำรุงรักษา และความสะอาด เป็นต้น

1.6 องค์ประกอบของการควบคุมภายใน

ตามคู่มือการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีและการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ได้กำหนดองค์ประกอบของการควบคุมภายในของสหกรณ์ประกอบด้วย

1.6.1 สภาพแวดล้อมของการควบคุม เป็นเรื่องกำหนดนโยบายและวิธีการควบคุมภายในที่มีผลมาจากทัศนคติของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายใน ได้แก่

- 1) ความซื่อสัตย์และจริยธรรมของคณะกรรมการดำเนินการ
- 2) ทัศนคติของคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับระบบการควบคุมภายใน รวมถึงการให้ความสนใจในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของการควบคุมตามที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบกิจการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล
- 3) ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ
- 4) การปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการเป็นไปโดยอิสระ และผู้ตรวจสอบกิจการมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงลักษณะ / ความถี่ของการรายงาน ประโยชน์ของรายงานหรือการนำไปใช้เป็นข้อมูลหรือการบริหารงานของสหกรณ์
- 5) โครงสร้างการจัดองค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน
- 6) การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเหมาะสมกับเจ้าหน้าที่ ในทุกระดับ และเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีความเข้าใจชัดเจนถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และป้องกันไม่ให้เกิดการก้าวล่วงหน้าที่หรือทำงานซ้ำซ้อนกัน
- 7) นโยบายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ เช่น การประเมินผลการทำงาน การฝึกอบรม เป็นต้น

ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมของการควบคุมถือเป็นรากฐานขององค์ประกอบอื่น ๆ กล่าวคือ การควบคุมภายในจะมีประสิทธิผลหรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมของการควบคุมเป็นสำคัญ

1.6.2 การประเมินความเสี่ยง สหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากปัจจัยภายใน (เช่น เจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น) และปัจจัยภายนอก (เช่น สถานะเศรษฐกิจ กฎหมาย คู่แข่งขัน เป็นต้น) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการวิเคราะห์และระบุถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง และโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย เพื่อให้ทราบว่ามีความเสี่ยงอย่างไรในเรื่องหรือขั้นตอนใดของการปฏิบัติงานแล้ว กำหนดมาตรการควบคุมที่เหมาะสม ที่จะทำให้การควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการกับความเสี่ยงดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าความเสียหายจากข้อผิดพลาด / บกพร่องหรือการทุจริตจะไม่เกิดขึ้น

1.6.3 กิจกรรมการควบคุม หมายถึง นโยบาย และวิธีการต่าง ๆ ที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรกำหนดขึ้นเพื่อที่จะสามารถป้องกัน ลด หรือค้นพบความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

1) การควบคุมภายในที่ทำให้ความเสี่ยงจากการควบคุมลดลง หมายถึง ระบบการควบคุมภายในที่สามารถป้องกัน หรือตรวจพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญ เช่น

(1) มีการกำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้นถือใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และควบคุมการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจ

(2) มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม โดยแยกหน้าที่การอนุมัติรายการ การบันทึกบัญชี และการดูแลรักษาสินทรัพย์ออกจากกันเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดหรือการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น เช่น ผู้มีหน้าที่อนุมัติการจ่ายเงิน ไม่ควรเป็นผู้เก็บรักษาเงิน ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาสินค้าไม่ควรเป็นผู้บันทึกทะเบียนคุมสินค้า หรือในแผนกคอมพิวเตอร์ หน้าที่ซึ่งควรแยกออกจากกัน ได้แก่ การอนุมัติรายการ การบันทึกข้อมูล ผู้ดูแลระบบงาน และผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงแก้ไขข้อมูล ฯลฯ

(3) มีการอนุมัติรายการบัญชีและการปฏิบัติงาน รายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีการสอบทานและควบคุมโดยผู้มีอำนาจ เช่น มีการอนุมัติรายการปรับปรุงบัญชีที่สำคัญ มีการตรวจสอบและอนุมัติรายการก่อนการบันทึกข้อมูล มีการพิจารณาและอนุมัติเงินกู้โดยผู้มีอำนาจก่อนจ่ายเงินให้กู้ เป็นต้น

(4) มีเอกสารหลักฐานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพื่อสอบทานการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีระบบการควบคุมและจัดเก็บเอกสารที่เหมาะสม เช่น มีการเรียงลำดับเลขที่

เอกสารไว้ล่วงหน้าและมีการบันทึกเอกสารทุกครั้งที่มีรายการเคลื่อนไหว ได้แก่ เมื่อมีรายการรับ – จ่าย เป็นต้น

(5) มีการควบคุมสินทรัพย์และการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพื่อป้องกันการสูญหายหรือโจรกรรมสินทรัพย์โดยจัดเก็บไว้ในที่ปลอดภัย เช่น สินค้าเก็บไว้ในคลังสินค้า เงินสดเก็บไว้ในตู้เซฟ และมีมาตรการป้องกันขโมยและภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น หรือกรณีใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูล มีการกำหนดให้มีระบบสำรองข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย เป็นต้น

(6) มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยอิสระ สหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรควรมีผู้ทำหน้าที่สอบทานการจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นอิสระจากบุคคลที่จัดเตรียมข้อมูลนั้น เช่น กำหนดให้ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการฝาก – ถอนเงิน และการบันทึกบัญชีย่อยโดยผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับฝากและถอนเงิน เป็นต้น

2) จุดอ่อนของการควบคุมภายในที่ทำให้ความเสี่ยงจากการควบคุมเพิ่มขึ้น หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของระบบการควบคุมภายใน เช่น สหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรมีการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงานและกำหนดระบบการควบคุมภายในไว้เป็นอย่างดี ซึ่งกรณีเช่นนี้หากประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมจะอยู่ในระดับต่ำ แต่จากการสอบถามผู้ปฏิบัติงานพบว่าระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้นั้นไม่มีการถือปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น มีการแบ่งแยกหน้าที่ ความรับผิดชอบระหว่างผู้เก็บรักษาเงินสดและผู้จัดทำบัญชีไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าผู้เก็บรักษาเงินสดและผู้จัดทำบัญชีเป็นคนเดียวกัน การปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นจุดอ่อนของการควบคุมหรือเป็นปัจจัยเพิ่มความเสี่ยง ซึ่งส่งผลให้ความเสี่ยงจากการควบคุมที่เดิมพิจารณาว่ามีความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำเปลี่ยนเป็นระดับกลางหรือระดับสูง

1.6.4 สารสนเทศและการสื่อสาร ระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติงานการบันทึกรายการที่เกิดขึ้น การรายงานผลของรายการดังกล่าว และการกำหนดให้มีวิธีการควบคุมสินทรัพย์ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีควรเข้าใจในระบบสารสนเทศการสื่อสารของสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร เพื่อพิจารณาว่าบุคลากรทุกระดับของสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการควบคุมภายในอย่างเพียงพอ

ข้อมูลสารสนเทศ หมายความว่ารวมถึงส่วนที่เป็นข้อมูลทางการเงิน เช่น รายงานยอดซื้อ ยอดขาย รายงานทางการเงินการบัญชีและงบการเงิน เป็นต้น และข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านอื่น ๆ เช่น นโยบายและแผนการดำเนินงาน ข้อมูลบุคลากร เป็นต้น ข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานทุกระดับ กล่าวคือ คณะกรรมการดำเนินการใช้ข้อมูล

สารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน การพิจารณาสั่งการ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเป็นสิ่งบอกเหตุสัญญาณเตือนภัยที่อาจจะเกิดขึ้น ส่วนฝ่ายจัดการก็ใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติหน้าที่และรายงานผล ข้อมูลสารสนเทศที่ค่านั้นจะต้องเหมาะสมกับการใช้งาน เช่น มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความเป็นปัจจุบันและทันต่อเวลา และมีการป้องกันการเข้าถึง เป็นต้น

การติดต่อสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศจะมีประโยชน์มากถ้าสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรมีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือมีการจัดระบบให้ข้อมูลที่จัดทำไว้แล้วส่งไปถึงผู้ที่ควรได้รับและสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจ ทั้งนี้ ข้อมูลสารสนเทศที่ควรสื่อสารให้ทุกฝ่ายได้รับทราบโดยทั่วกัน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน งบประมาณ ระเบียบต่าง ๆ หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในแต่ละตำแหน่ง ข้อบกพร่องที่เกิดในการปฏิบัติและการป้องกันข้อบกพร่องนั้น ฯลฯ

1.6.5 การติดตามและประเมินผล ระบบการควบคุมภายในจะสมบูรณ์ไม่ได้หากขาดการติดตามและประเมินผล เพราะการติดตามและประเมินผลจะช่วยให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรมั่นใจได้ว่านโยบายและวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้มีการปฏิบัติตามและมีการแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปหรือไม่ ผู้สอบบัญชีควรเข้าใจถึงกิจกรรมที่สหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกรใช้ในการติดตามและประเมินผล และพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นสามารถติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

ตัวอย่างกิจกรรมการติดตามและประเมินผล เช่น มีการจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเพื่อติดตามงานโดยสม่ำเสมอ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการ มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงานและงบประมาณที่กำหนดไว้ มีการรายงานปัญหาของการดำเนินงานในแต่ละด้าน และพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ตุลา มหาพสุธานนท์ (2545 : 53) หลักการจัดการเชิงประสิทธิภาพของงาน มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน หรือเน้นที่ตัวงานเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นตัวบุคคล จุดเด่นสำคัญเน้นในเรื่องผลผลิต การพิจารณาธรรมชาติของมนุษย์อย่างมีเหตุผล เนื่องจากมนุษย์จะเลือกทำในสิ่งที่ช่วยให้เขาบรรลุความต้องการ ดังนั้นหากจะจูงใจคนให้ทำงาน ควรคำนึงถึงความต้องการของเขาเหล่านั้นเป็นหลัก และการค้นหาความเป็นสากลของศาสตร์

ทางการจัดการซึ่งกระทำได้โดย ประการแรกค้นหาวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ประการที่สองค้นหาหลักการจัดการที่ดีที่สุด ประการสุดท้ายค้นหาโครงสร้างองค์การในอุดมคติ

ศิรวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545 : 53) หลักประสิทธิภาพของ Emerson
มีดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องทราบถึงสิ่งที่ต้องการเพิ่มลด ความคลุมเครือและความไม่แน่นอน
- 2) ใช้หลักเหตุผลทั่วไป ผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถและสร้างความแตกต่างโดยค้นหาความรู้ และคำแนะนำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 3) คำแนะนำที่ดี ผู้บริหารต้องการคำแนะนำจากบุคคลอื่น
- 4) วินัย ผู้บริหารควรกำหนดองค์การเพื่อให้พนักงานเชื่อถือตามกฎและวินัยต่าง ๆ
- 5) ความยุติธรรม ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมและความเหมาะสม
- 6) มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และแน่นอน ผู้บริหารควรจะมีข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ
- 7) ความจับใจของการจัดสั่ง ผู้บริหารควรใช้การวางแผนตามหลักวิทยาศาสตร์สำหรับแต่ละหน้าที่เพื่อให้องค์การทำหน้าที่ได้อย่างราบรื่นและบรรลุจุดมุ่งหมาย
- 8) มาตรฐานและตารางเวลา ผู้บริหารต้องพัฒนาวิธีการทำงานและกำหนดเวลาทำงานสำหรับแต่ละหน้าที่
- 9) สภาพมาตรฐาน ผู้บริหารควรรักษาสภาพแวดล้อมให้ดี
- 10) การปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ผู้บริหารควรรักษารูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่ดีเอาไว้
- 11) มีคำสั่งการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานระบุไว้ ผู้บริหารต้องระบุการทำงานที่มีระบบถูกต้องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร
- 12) การให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้รางวัลพนักงานสำหรับการทำงานที่เสร็จสมบูรณ์

2.2 ความหมายของประสิทธิภาพ

ตะวัน สาดแสง (2548 : 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง เกณฑ์ที่ชี้วัดผลลัพธ์ที่เกิดจากบริหารจัดการงานโดยใช้ต้นทุน หรือทรัพยากรในสัดส่วนที่น้อยกว่าผลลัพธ์ที่ได้สามารถ

กฤษฎ์ อุทัยรัตน์ (2545 :351) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ เป็นดัชนีที่ใช้วัดผลการผลิตสินค้าหรือบริการในจุดที่ค่าใช้จ่ายต่ำสุดเท่าที่สามารถกระทำได้ สมการที่คุ้นเคยคือ ประสิทธิภาพ = ผลผลิต (Output) หารด้วยปัจจัยนำเข้า (input) อาจกล่าวในภาษาคุณภาพก็คือ ผลสัมฤทธิ์ที่บรรลุแล้วโดยเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549 : 119) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไว้ ดังนี้

การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน เป็นการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เพื่อแจ้งให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรทราบถึงระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน และนำข้อมูลไปปรับปรุงหรือรักษาชั้นคุณภาพที่ดีให้คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้ การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในถือเป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้น ซึ่งผลจากการมีระบบการควบคุมภายในที่ดีจะช่วยให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมั่นใจได้ว่าการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ การป้องกันทุจริต และข้อผิดพลาด ความถูกต้องและความครบถ้วนของการบันทึกบัญชี และช่วยให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบ ตลอดจนช่วยปกป้องคุ้มครองเงินทุนของสมาชิกผู้ถือหุ้นได้

การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เป็นการประเมินการควบคุมภายในของสหกรณ์ ตามแนวคิดของ COSO ที่มีองค์ประกอบ 5 ด้านเป็นตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม
- 2) ด้านการประเมินความเสี่ยง
- 3) ด้านกิจกรรมการควบคุม
- 4) ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร
- 5) ด้านการติดตามและประเมินผล

สำหรับให้จัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด ยุ่งยากมาก และยุ่งยากปานกลาง ให้ผู้สอบบัญชีประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ซึ่งได้มีการจัดทำโปรแกรมประเมินความเสี่ยงและจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในขึ้น เพื่อให้ผู้สอบบัญชีบันทึกข้อมูลผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากน้อย และที่ไม่สามารถจัดระดับความยุ่งยากได้ ให้ผู้สอบบัญชีประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบย่อ) บันทึกข้อมูลผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2.2 แบบที่ใช้ในการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน (แบบมาตรฐาน)

ให้ผู้สอบบัญชีทำการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรโดยใช้แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรชุดเดียวกับการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม แต่เป็นการประเมินหลังจากที่ผู้สอบบัญชีได้สอบบัญชีเสร็จสิ้นแล้ว

แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม ประกอบด้วยคำถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 8 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์และจริยธรรม คณะกรรมการฝ่ายจัดการ/ผู้ทำหน้าที่แทนฝ่ายจัดการ ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายใน นโยบายและการวางแผน โครงสร้างสหกรณ์ การบริหารทรัพยากรบุคคล และสภาพเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทั่วไป

ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม แบ่งเป็น 10 ด้านคือ

2.1 ด้านการเงินการบัญชี ประกอบด้วยคำถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 6 เรื่อง คือ

- การปฏิบัติด้านการเงินไม่เหมาะสม
- รับเงินแล้วไม่บันทึกบัญชี
- จ่ายเงิน โดยไม่มีหลักฐานการจ่าย/จ่ายเงินซ้ำ/จ่ายเงินเกิน
- การเก็บรักษาเงินไม่ปลอดภัย
- การจัดทำบัญชีไม่ถูกต้อง
- กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชี

2.2 ด้านธุรกิจสินเชื่อ ประกอบด้วยคำถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 10 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้
- เจ้าหน้าที่สินเชื่อทำหน้าที่รับ-จ่ายเงินและจัดทำบัญชีย่อย

- จ่ายเงินกู้โดยไม่ได้รับอนุมัติ
- จ่ายเงินกู้เกินกว่าวงเงินที่ได้รับอนุมัติ
- จ่ายเงินกู้โดยไม่มีหลักประกัน/หลักประกันไม่เป็นไปตามระเบียบฯ
- รับชำระหนี้นอกที่ทำการของสหกรณ์
- รับชำระหนี้ไม่บันทึกบัญชี
- ลูกหนี้เงินกู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด
- ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ
- คำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ผิดพลาด

2.3 ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 13 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้
- ซื้อสินค้าเกินความต้องการ/ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า
- ซื้อสินค้าไม่ผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ
- ซื้อสินค้าในราคาสูงกว่าท้องตลาด
- ซื้อสินค้าโดยไม่ได้รับสินค้าตามใบกำกับสินค้า/ใบส่งของ
- ขายสินค้าก่อนการบันทึกซื้อสินค้า/ทะเบียนคุมสินค้า
- จ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหน้าที่การค้าเกินกว่าหนี้ที่มีอยู่
- การเก็บรักษาสินค้าไม่เหมาะสม
- ไม่มีการควบคุมสินค้าคงเหลือ
- บันทึกยอดขายสินค้าไม่ครบถ้วน
- ลูกหนี้ปฏิเสธการเป็นหนี้
- ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด
- การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ

2.4 ธุรกิจรวบรวมผลิตผล/แปรรูปผลิตผลทางการเกษตร และการผลิตสินค้า ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 16 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้
- บุคคลคนเดียวมีอำนาจในการรวบรวมและจำหน่ายผลิตผล
- รับซื้อผลิตผลนอกที่ทำการของสหกรณ์
- ผลิตผล/วัตถุดิบที่ซื้อไม่มีคุณภาพ

- ผลิตผลขายไม่ได้เป็นจำนวนมาก
- การเก็บรักษาผลิตผล/วัตถุดิบไม่เหมาะสม
- มีผลิตผล/วัตถุดิบเสื่อมคุณภาพ/ขาดหาย
- ไม่มีการควบคุมผลิตผล/ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต/วัตถุดิบคงเหลือ
- จำนวนผลิตผลที่รวบรวมและจำหน่ายไม่ตรงตามหลักฐาน
- ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิตไม่ได้คุณภาพ/ปริมาณตามมาตรฐาน
- ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิตไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า/ตลาด
- การจัดทำทะเบียนคุมผลิตผล/ผลิตผลแปรรูป/สินค้า/วัตถุดิบไม่เป็นปัจจุบัน
- ขายผลิตผล/ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิตเป็นเงินเชื่อ โดยไม่ผ่านการอนุมัติ
- ขายผลิตผล/ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิตต่ำกว่าราคาราคาทุน
- ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด
- การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ

2.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 4 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้
- บันทึกรายได้ไม่ครบถ้วน
- ต้นทุนการให้บริการสูงกว่าที่ควร
- ลูกหนี้ไม่ชำระค่าบริการ / ค่าบำรุง

2.6 ธุรกิจเงินรับฝาก ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 7 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้
- เจ้าหน้าที่รับฝากเงินทำหน้าที่รับ - จ่ายเงิน และจัดทำบัญชีย่อย
- ปฏิบัติผิดระเบียบ ข้อบังคับ
- รับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์
- การรับเงินฝากและถอนเงินไม่ตรงกับหลักฐาน
- บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้อง

- การคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากผิดพลาด

2.7 เงินลงทุนในหลักทรัพย์ ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้น

คุณภาพการควบคุมภายใน 6 เรื่อง คือ

- ลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย
- ลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม
- ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนไม่ครบถ้วน
- จำหน่ายเงินลงทุนขาดทุน/ไม่คุ้มค่า
- เอกสารเงินลงทุนในหลักทรัพย์สูญหาย/ไม่ครบถ้วน
- การแสดงรายการเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีไม่ถูกต้อง

2.8 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้น

คุณภาพการควบคุมภายใน 6 เรื่อง คือ

- การจัดซื้อหรือก่อสร้างไม่เป็นไปตามระเบียบ/มติที่ประชุมใหญ่/
มติที่ประชุมคณะกรรมการ
- ทรัพย์สินของสหกรณ์เสื่อมชำรุด / เสียหาย / สูญหาย
- การดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินไม่เหมาะสม
- โอนทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมไม่มีเหตุผล
- ซื้อทรัพย์สินในราคาสูงกว่าที่ควร
- บันทึกมูลค่าทรัพย์สินในบัญชีไม่ถูกต้อง

2.9 เจ้าหนี้เงินกู้ ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการ

ควบคุมภายใน 3 เรื่อง คือ

- กู้เงินโดยไม่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการ/ที่ประชุมใหญ่
- นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
- จ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหนี้เกินกว่าหนี้ที่มีอยู่

2.10 สมาชิกและทุนเรือนหุ้น ประกอบด้วยข้อถามเพื่อประเมินชั้น

คุณภาพการควบคุมภายใน 5 เรื่อง คือ

- การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้
- การรับสมาชิกไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้อบังคับ
- บันทึกทุนเรือนหุ้นไม่ครบถ้วน
- สมาชิกลาออกโดยยังมีภาระผูกพันกับสหกรณ์
- จ่ายเงินปันผลไม่ถูกต้อง

ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย
 ข้อถามเพื่อประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 3 เรื่อง คือ

- ข้อมูลข่าวสาร
- ระบบสารสนเทศ
- การป้องกันดูแลรักษาสารสนเทศ

ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วยข้อถามเพื่อ
 ประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน 8 ข้อถาม อาทิ มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ
 กิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการโดย
 สม่ำเสมอ เป็นต้น

2.2 วิธีการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

ในการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรนี้
 โปรแกรมฯ จะแสดงคำตอบของทุกข้อถามย่อยที่ผู้สอบบัญชีได้บันทึกไว้ก่อนการสอบบัญชีเพื่อ
 ประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมไว้ในช่อง หลังการสอบบัญชี ดังนั้น ในการประเมินชั้นคุณภาพ
 การควบคุมภายในให้ผู้ประเมินทำการทบทวนทุกข้อถามย่อย ว่าระดับการควบคุมภายในของ
 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรยังคงเป็นเช่นเดียวกับก่อนการสอบบัญชี หรือ ได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิม
 หากมีข้อถามใดที่การควบคุมภายในเปลี่ยนไปจากเดิมให้ผู้ประเมินแก้ไขคำตอบให้เป็นไปตาม
 ระดับการควบคุมภายในของข้อถามนั้นๆ

2.3 การคำนวณระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

2.3.1 การคิดคะแนนของแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์

> **ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม ส่วนที่ 3 การประเมิน
 ระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล**
 ให้คะแนนข้อถามย่อยในแต่ละปัจจัยเท่ากันทุกข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบ คือ “ใช่”
 “ไม่ใช่” และ “ไม่มีกิจกรรม” ซึ่งในแต่ละคำตอบจะมีค่าคะแนน ดังนี้

- เลือก “ใช่” เท่ากับ 1 คะแนน
- เลือก “ไม่ใช่” เท่ากับ 0 คะแนน
- เลือก “ไม่มีกิจกรรม” เท่ากับ 0 คะแนน

> **ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม** ให้คะแนนข้อถาม
 ย่อยในแต่ละปัจจัยความเสี่ยงหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานหรือการดำเนินธุรกิจ
 โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ มีระดับการควบคุมภายในที่ดี มีระดับการควบคุมภายในที่ดี

พอสมควรแต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้างมีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอต้องปรับปรุง ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ และไม่มีกิจกรรม

แต่ละข้อถามจะมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน กรณีที่ตอบไม่มีกิจกรรมจะไม่ นำข้อถามนั้นมาคิดฐานคะแนน ดังนั้นในการคำนวณฐานคะแนนจะลดลงเท่ากับจำนวนข้อถามที่เลือกตอบไม่มีกิจกรรม การคิดคะแนนจะแตกต่างกันตามระดับการควบคุมภายในที่เลือกตอบแต่ละระดับ ดังนี้

คะแนน

- มีระดับการควบคุมภายในที่ดี = 3
- มีระดับการควบคุมภายในที่ดีพอสมควร แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง = 2
- มีระดับการควบคุมภายในที่ยังไม่ดีเพียงพอ ต้องปรับปรุง = 1
- ไม่มีระดับการควบคุมภายใน หรือไม่มีการควบคุมในเรื่องนั้น ๆ = 0

2.3.2 ระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

พิจารณาจากคะแนนที่คำนวณเพื่อจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน แบ่งออกเป็นเกณฑ์มาตรฐาน 5 ระดับตามผลการประเมิน คือ

- มากกว่าร้อยละ 95 หมายถึง ระดับชั้นคุณภาพ ดีมาก
- มากกว่าร้อยละ 80 ถึงร้อยละ 95 หมายถึง ระดับชั้นคุณภาพ ดี
- มากกว่าร้อยละ 60 ถึงร้อยละ 80 หมายถึง ระดับชั้นคุณภาพ พอใช้
- มากกว่าร้อยละ 45 ถึงร้อยละ 60 หมายถึง ควรปรับปรุง
- น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 45 หมายถึง ต้องแก้ไข

2.3.3 วิธีจัดระดับชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

ขั้นแรกจะรวมคะแนนที่ได้ของข้อถามแต่ละปัจจัยในแต่ละส่วน แล้วคำนวณหาระดับคะแนนของแต่ละปัจจัย เพื่อสรุปชั้นคุณภาพของแต่ละปัจจัย จากนั้นจะทำการรวมระดับคะแนนในแต่ละส่วนปัจจัยที่คำนวณได้ เพื่อคำนวณระดับคะแนนของแต่ละส่วนแบบประเมิน และสรุปชั้นคุณภาพในแต่ละส่วน รวมทั้งนำระดับคะแนนในแต่ละส่วนมาคำนวณสรุปเป็นผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549) ได้ศึกษาเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/

กลุ่มเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร โดยศึกษาข้อมูลจากผู้สอบบัญชีทำการประเมินตามแบบประเมินคุณภาพของ สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ประกอบกับการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา จนได้เกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และต้องแก้ไข

วิทยา ปานลาด (2548) ศึกษาเรื่องการบริหารการควบคุมภายในของ กระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารการควบคุมภายใน โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

ชีวิน ธีระวิภาค (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยเสริมการควบคุมภายใน ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายใน ส่วนใหญ่มี 2 แบบ คือ แบบบริหารและแบบบัญชี (การเงิน) ซึ่งจะช่วยให้ กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้การควบคุมภายในนอกจากจะช่วย เสริมแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนสภาพและวัฒนธรรมขององค์การที่ดีจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้าง จิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใส มีค่านิยมทำงานที่ดี

นิภาภรณ์ ไสยวงศ์ ผาณิต บุรณ์โกศา และ ประสพสิน แม้นทิม (2546) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในด้านบัญชีของสหกรณ์ภาคการเกษตรทุกด้านล้วนมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

รตี เอ็งตระกูล (2546) ศึกษาเรื่องการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ โคนมตามระเบียบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่ามุมมองของผู้สอบบัญชี สหกรณ์ โคนมมีประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายในอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาใน องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการ ควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร การติดตามและการประเมินผล ส่วนในมุมมองของพนักงาน สหกรณ์เห็นว่าควรมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง และระบบการควบคุมภายในโดยทั่วไปไม่มีปัญหา สำหรับการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระบบการควบคุม ภายในกับผลการดำเนินงานและกับทุนดำเนินงาน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์

อมรเทพ ขอสุงเนิน (2547) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพนักงานบัญชีที่มีต่อ ความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าพนักงานบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่ เห็นว่าองค์ประกอบและกิจกรรมการ ควบคุมภายในทางการบัญชีมีความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชี แต่ระบบการ ควบคุมภายในทางการบัญชีจะดีได้ ไม่ได้เกิดจากพนักงานบัญชีฝ่ายเดียว

จิสมมา ตีโรรัตน์สกุล (2546) ศึกษาเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในระบบบัญชีลูกหนี้ ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมทั่วไป หน่วยรับคำสั่งซื้อ อยู่ในเกณฑ์ที่ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ หน่วยอนุมัติเครดิต หน่วยจัดส่งสินค้า หน่วยบันทึกบัญชี หน่วยเก็บเงินจากลูกค้า อยู่ในเกณฑ์ที่มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analyze Research) เพื่อศึกษาคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา และวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในจากแบบประเมินคุณภาพการควบคุมภายในที่ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ประเมิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ สหกรณ์ประเภทการเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีระดับความยุ่งยากตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป และผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ.2550 จำนวน 97 สหกรณ์ โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดให้ผู้สอบบัญชีใช้ประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน หลังการสอบบัญชีประจำปีทุกครั้ง โดยในการศึกษานี้ จะนำข้อมูลจากผู้สอบบัญชีทำการประเมินดังกล่าวมาวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนประกอบของแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม ประกอบด้วย 8 กิจกรรมย่อย รวมข้อถามทั้งหมด 25 ข้อถาม

ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้

2.1 การเงินการบัญชี	จำนวน 35 ข้อถาม
2.2 ธุรกิจสินเชื่อ	จำนวน 25 ข้อถาม
2.3 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	จำนวน 38 ข้อถาม
2.4 ธุรกิจรวบรวม/แปรรูปผลิตผลและสินค้า	จำนวน 48 ข้อถาม

2.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	จำนวน 11	ข้อถาม
2.6 ธุรกิจเงินรับฝาก	จำนวน 17	ข้อถาม
2.7 เงินลงทุนในหลักทรัพย์	จำนวน 10	ข้อถาม
2.8 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	จำนวน 13	ข้อถาม
2.9 เจ้าหนี้เงินกู้	จำนวน 7	ข้อถาม
2.10 สมาชิกและทุนเรือนหุ้น	จำนวน 14	ข้อถาม
ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย		
3 กิจกรรมย่อย รวมข้อถามทั้งหมด 17 ข้อถาม		
ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 8 ข้อถาม		

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุกข้อมูกรวบรวมจากแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ที่ผู้สอบบัญชีทำการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 รวมทั้งสิ้น 97 แห่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้จากแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์ แยกเป็น คุณภาพผ่านเกณฑ์ คือ ข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 และคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์ หมายถึง ข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 80 ดังนี้

	<u>คะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์</u>
ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	มากกว่า 0.80
ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	มากกว่า 2.40
ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	มากกว่า 0.80
ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล	มากกว่า 0.80

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ได้นำข้อมูลทศุติภูมิที่รวบรวมจากแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ซึ่งผู้สอบบัญชีทำการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายในสหกรณ์แต่ละแห่ง ตามที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 รวมประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 97 แห่ง สามารถจำแนกตามระดับความยุ่งยาก ปีบัญชี และชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับความยุ่งยาก ปีบัญชี และชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

สถานภาพของประชากร	จำนวน (สหกรณ์)	ร้อยละ
ระดับความยุ่งยาก	.	
มากที่สุด	37	38.15
มาก	26	26.80
ปานกลาง	34	35.05
รวม	97	100.00
ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่		
30 กันยายน 2549	2	2.06
31 ธันวาคม 2549	13	13.40
31 มีนาคม 2550	71	73.20
30 เมษายน 2550	9	9.28
30 มิถุนายน 2550	2	2.06
รวม	97	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพของประชากร	จำนวน (สหกรณ์)	ร้อยละ
ชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน		
ดีมาก	3	3.09
ดี	39	40.21
พอใช้	18	18.56
ควรปรับปรุง	15	15.46
ต้องแก้ไข	22	22.68
รวม	97	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประชากรในการวิจัยครั้งนี้ มีระดับความยุ่งยากในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด มีจำนวน 37 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 38.15 รองลงมาคือความยุ่งยากระดับปานกลาง มีจำนวน 34 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 35.05 และความยุ่งยากระดับมาก มีจำนวน 26 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 26.80 ตามลำดับ

ปีบัญชีของสหกรณ์ พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2550 มากที่สุด มีจำนวน 71 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 73.20 รองลงมาคือ ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2549 จำนวน 13 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 13.40 ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 เมษายน 2550 จำนวน 9 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 9.28 ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 จำนวน 2 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 2.06 และปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2550 จำนวน 2 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 2.06 ตามลำดับ

ชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพการควบคุมภายในชั้นดี มีจำนวน 39 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 40.21 รองลงมาคือ ชั้นต้องแก้ไข จำนวน 22 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 22.68 ชั้นพอใช้ จำนวน 18 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 18.56 ชั้นควรปรับปรุง จำนวน 15 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.46 และชั้นดีมาก จำนวน 3 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 3.09 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามหากนำผลการจัดชั้นคุณภาพมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดฯ ที่ 2.3 (ข้อ 4) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าสหกรณ์ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดฯ จำนวน 55 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 56.70 และมีสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดฯ เพียง 42 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 43.30

ผู้ศึกษาขอเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย โดยการวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในจะพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อถาม แยกเป็น 2 ส่วน คือ คุณภาพผ่านเกณฑ์ หมายถึง ข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 และคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์ หมายถึง ข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 80 คะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์และผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

	<u>คะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์</u>
ตอนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	มากกว่า 0.80
ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	มากกว่า 2.40
ตอนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	มากกว่า 0.80
ตอนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล	มากกว่า 0.80

ตอนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม

ตารางที่ 4.2 คุณภาพการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม

สภาพแวดล้อมการควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ความซื่อสัตย์และจริยธรรม				
1. มีการกำหนดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรม ในการประพฤติปฏิบัติของคณะกรรมการและ ฝ่ายจัดการ	97	0.86	0.35	ผ่าน
2. มีการสื่อสารทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายให้ทราบถึง บทลงโทษเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรม	97	0.87	0.34	ผ่าน
3. มีการดำเนินการเมื่อไม่ปฏิบัติตามที่กำหนด	97	0.79	0.41	ไม่ผ่าน
คณะกรรมการดำเนินการ				
4. มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เพียงพอ ในการบริหารงาน	97	0.79	0.41	ไม่ผ่าน
5. การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นไปอย่าง เหมาะสม มิได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเฉพาะกลุ่ม	97	0.80	0.40	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมการควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
6. กรรมการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ ดำเนินการโดยสม่ำเสมอ	97	0.66	0.48	ไม่ผ่าน
ฝ่ายจัดการ / ผู้ทำหน้าที่แทนฝ่ายจัดการ				
7. ฝ่ายจัดการมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับ ตำแหน่ง	97	0.79	0.41	ไม่ผ่าน
8. มีหลักประกันการทำงานที่เหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่ในปัจจุบัน	97	0.65	0.48	ไม่ผ่าน
9. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจนและ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย	97	0.77	0.42	ไม่ผ่าน
10. มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในตำแหน่ง งานต่างๆ ตามความเหมาะสม	97	0.25	0.43	ไม่ผ่าน
11. มีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	97	0.62	0.49	ไม่ผ่าน
ผู้ตรวจสอบกิจการ / ผู้ตรวจสอบภายใน				
12. มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติ หน้าที่	97	0.25	0.43	ไม่ผ่าน
13. ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบอย่างเหมาะสมตาม หน้าที่ที่กำหนดไว้	97	0.30	0.46	ไม่ผ่าน
14. มีอิสระในการปฏิบัติงานทั้งจากคณะกรรมการ และฝ่ายจัดการ	97	0.74	0.44	ไม่ผ่าน
นโยบายและการวางแผน				
15. แผนที่กำหนดมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	97	0.82	0.38	ผ่าน
16. มีการกำหนดบุคลากรและงบประมาณสอดคล้อง กับแผนงาน	97	0.69	0.46	ไม่ผ่าน
โครงสร้างสหกรณ์				
17. มีการแบ่งส่วนงานที่ชัดเจน เหมาะสมกับขนาด และลักษณะการดำเนินธุรกิจ	97	0.82	0.38	ผ่าน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมการควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
18. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ อย่างเหมาะสมตามส่วนงานที่กำหนดอย่างชัดเจน	97	0.68	0.47	ไม่ผ่าน
19. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านต่างๆ ครอบคลุมทุกธุรกิจ	97	0.87	0.34	ผ่าน
การบริหารทรัพยากรบุคคล				
20. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลไว้ชัดเจน เกี่ยวกับการสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง หลักประกันการทำงาน การให้ผลตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาบุคลากร รวมถึงมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืน หรือละเมิดระเบียบที่กำหนดหรือกระทำการทุจริต หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ และมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ปัจจุบัน	97	0.79	0.41	ไม่ผ่าน
21. มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด	97	0.76	0.43	ไม่ผ่าน
22. มีแผนการพัฒนาบุคลากรประจำปี เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน	97	0.55	0.50	ไม่ผ่าน
สภาพเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทั่วไป				
23. การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศหรืออัตราภาษีศุลกากร ไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์	97	0.72	0.45	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมการควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
24. การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย / นโยบายของรัฐบาล หรือระเบียบ / คำแนะนำต่าง ๆ ที่กำหนด โดยหน่วยงานกำกับดูแลสหกรณ์ ไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญต่อการดำเนินงาน และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์	97	0.71	0.46	ไม่ผ่าน
25. สภาพการแข่งขันในตลาดไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์	97	0.66	0.48	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		0.69		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.2 พบว่าคุณภาพด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 0.69$) มีจุดอ่อนด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อตาม

ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม

ตารางที่ 4.3 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชี

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การปฏิบัติงานด้านการเงินไม่เหมาะสม				
1. มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ทำหน้าที่การเงิน บัญชี และอนุมัติออกจากกัน	97	2.01	1.08	ไม่ผ่าน
2. มีการจัดทำบัญชียอดเงินฝากธนาคาร	37	1.19	1.20	ไม่ผ่าน
รับเงินแล้วไม่บันทึกบัญชี				
3. มีระบบเก็บรักษาใบเสร็จรับเงินที่เหมาะสมตามสภาพ	97	1.99	0.93	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
4. มีการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงิน	97	2.29	0.91	ไม่ผ่าน
5. ใช้ใบเสร็จรับเงินเรียงตามลำดับเลขที่และ ลงลายมือชื่อผู้รับเงิน	97	2.21	0.89	ไม่ผ่าน
6. ใบเสร็จรับเงินที่ถูกยกเลิกได้นำมาแนบติดไว้กับ สำเนา	92	2.32	0.88	ไม่ผ่าน
7. มีการทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน	97	1.33	1.16	ไม่ผ่าน
8. การรับเงินด้วยเช็คมีการจัดทำทะเบียนคุมเช็ค	19	1.26	1.19	ไม่ผ่าน
จ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานการจ่าย/จ่ายเงินซ้ำ/จ่ายเงินเกิน				
9. มีการตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง ของเอกสารหลักฐาน ก่อนการจ่ายเงิน และ ประทับตรา "จ่ายแล้ว" ภายหลังการจ่ายเงิน	97	1.76	0.97	ไม่ผ่าน
10. มีการอนุมัติการจ่ายเงิน โดยผู้มีอำนาจอนุมัติ	97	2.11	0.84	ไม่ผ่าน
11. การจ่ายเงินด้วยเช็คมีการระบุชื่อผู้มีสิทธิรับเงิน และมีการขีดคำว่า "ผู้ถือ" ออก	13	2.62	0.51	ผ่าน
12. เช็คที่ยกเลิกการจ่ายได้มีการประทับตรา "ยกเลิก" และนำมาติดกับต้นขั้ว	13	2.77	0.44	ผ่าน
13. มีการจัดทำทะเบียนคุมเช็คจ่าย	14	2.50	0.85	ผ่าน
14. ไม่มีการลงลายมือชื่อล่วงหน้าในการส่งจ่ายเช็ค	14	2.64	0.50	ผ่าน
การเก็บรักษาเงินไม่ปลอดภัย				
15. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงินสด	97	2.55	0.75	ผ่าน
16. มีการเก็บรักษาเงินสดตามวงเงินที่กำหนด	97	2.05	0.78	ไม่ผ่าน
17. มีการเก็บรักษาเงินและเช็คของสหกรณ์อยู่ใน ตู้นิรภัยหรือในที่ที่มีความปลอดภัย	97	1.87	1.11	ไม่ผ่าน
18. มีการตรวจนับเงินสดในมือเปรียบเทียบกับบัญชี ทุกวัน	97	1.73	1.13	ไม่ผ่าน
การจัดทำบัญชีไม่ถูกต้อง				
19. มีผู้สอบทานความถูกต้องในการบันทึกบัญชี	97	1.55	1.04	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
20. มีการจัดทำบัญชีเรียบร้อยเป็นปัจจุบันตาม ระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด	97	2.03	0.86	ไม่ผ่าน
21. มีการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยกับ บัญชีคุมเป็นประจำอย่างเหมาะสม	97	1.60	0.90	ไม่ผ่าน
22. มีการเปรียบเทียบยอดคงเหลือตามหลักฐานของ ธนาคารกับบัญชีเงินฝากธนาคารเป็นประจำ	87	1.78	0.98	ไม่ผ่าน
23. มีการจัดทำบทรดลงอย่างน้อยเดือนละครั้ง	97	1.89	1.27	ไม่ผ่าน
กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชี				
24. มีการใช้โปรแกรมระบบงานที่เหมาะสมกับ ลักษณะการดำเนินงาน/ธุรกิจ	45	2.49	0.63	ผ่าน
25. มีคู่มือการใช้โปรแกรมระบบงานต่าง ๆ	44	2.27	0.92	ไม่ผ่าน
26. กรณีออกใบเสร็จรับเงินจากโปรแกรม มีการเรียง เลขที่ใบเสร็จรับเงิน	23	2.48	0.90	ผ่าน
27. มีการเริ่มต้นเลขที่ใบเสร็จรับเงินใหม่ทุกปีบัญชี	23	2.48	0.90	ผ่าน
28. มีรายงานการยกเลิกใบเสร็จรับเงิน	22	1.86	1.21	ไม่ผ่าน
29. โปรแกรมระบบงานไม่สามารถแก้ไขข้อมูล ย้อนหลัง	42	1.95	1.08	ไม่ผ่าน
30. ระบบงานที่ใช้อยู่ไม่เปิดโอกาสให้แก้ไข โดยไร้ร่องรอย	41	2.07	1.06	ไม่ผ่าน
31. เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและทักษะ ในด้านการใช้คอมพิวเตอร์	44	2.09	0.64	ไม่ผ่าน
32. มีการกำหนดรหัสผ่านและเก็บเป็นความลับ สำหรับเจ้าหน้าที่ทุกระดับในการเข้าถึงข้อมูล	42	1.86	0.87	ไม่ผ่าน
33. มีการกำหนดผู้ดูแลระบบงาน/ผู้รับผิดชอบ ในการปรับปรุงข้อมูลและมีรหัสผ่านโดยเฉพาะ	42	1.83	0.88	ไม่ผ่าน
34. มีการเปลี่ยนรหัสผ่านตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด	38	1.21	0.96	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
35. มีการตรวจสอบและอนุมัติรายการก่อนการบันทึกข้อมูล	42	1.76	0.98	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		2.01		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.3 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชี มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 2.01$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชีที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 27 ข้อถาม

ตารางที่ 4.4 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ	92	2.45	0.82	ผ่าน
เจ้าหน้าที่สินเชื่อทำหน้าที่รับ - จ่ายเงิน และจัดทำบัญชีย่อย				
2. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เจ้าหน้าที่การเงินและเจ้าหน้าที่บัญชี	92	1.66	1.22	ไม่ผ่าน
3. ทุกสิ้นวัน มีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการจ่ายเงินกู้ การรับชำระหนี้และการบันทึกบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ โดยผู้มีได้ทำหน้าที่ด้านสินเชื่อ	92	1.40	1.10	ไม่ผ่าน
จ่ายเงินกู้โดยไม่ได้รับอนุมัติ				
4. มีการพิจารณาและอนุมัติเงินกู้โดยผู้มีอำนาจก่อนการจ่ายเงินกู้	82	2.30	0.90	ไม่ผ่าน
5. มีการจัดบันทึกรายงานการประชุมเกี่ยวกับการอนุมัติเงินกู้	82	2.34	0.83	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
จ่ายเงินกู้เกินกว่าวงเงินที่ได้รับอนุมัติ				
6. ก่อนการจ่ายเงินกู้มีการตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญาเงินกู้ และมติคณะกรรมการที่อนุมัติเงินกู้ โดยถูกต้องตรงกัน	82	2.20	1.00	ไม่ผ่าน
7. มีการบันทึกจำนวนเงินที่อนุมัติในคำขอกู้ โดยผู้มีอำนาจอนุมัติ	82	2.23	0.97	ไม่ผ่าน
จ่ายเงินกู้โดยไม่มีหลักประกัน/หลักประกันไม่เป็นไปตามระเบียบ				
8. มีการจัดทำหนังสือค้ำประกันหรือหลักฐานต่อสหกรณ์ตามระเบียบที่กำหนด	82	2.29	0.82	ไม่ผ่าน
9. กรณีหลักประกันอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน/ที่ดิน ได้มีการจดทะเบียนจำนอง	44	2.27	0.97	ไม่ผ่าน
10. มีการจัดทำทะเบียนผู้ค้ำประกัน / หลักประกัน	65	1.66	1.19	ไม่ผ่าน
11. มีการประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกัน	42	2.24	0.88	ไม่ผ่าน
รับชำระหนี้ นอกที่ทำการของสหกรณ์				
12. มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับชำระหนี้ นอกที่ทำการของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรไว้ชัดเจนและเหมาะสม ดังนี้				
12.1 กำหนดช่วงเวลาการรับชำระหนี้ นอกที่ทำการ	33	1.39	1.09	ไม่ผ่าน
12.2 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ นอกที่ทำการ	33	1.70	0.98	ไม่ผ่าน
12.3 มีการควบคุมใบเสร็จรับเงินนอกที่ทำการ	31	1.29	1.24	ไม่ผ่าน
13. มีมติจากคณะกรรมการให้มีการรับชำระหนี้ นอกที่ทำการ	31	1.71	1.22	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
รับชำระหนี้ไม่บันทึกบัญชี				
14. มีการออกใบเสร็จรับเงินและบันทึกบัญชีย่อย ทุกครั้งที่มีการชำระหนี้	89	2.20	0.94	ไม่ผ่าน
15. มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยให้ตรงกับบัญชีคุมยอด ทุกเดือน	92	1.57	1.09	ไม่ผ่าน
16. มีการขึ้นชั้นยอดลูกหนี้เงินกู้อย่างน้อยปีละครั้ง	92	1.79	1.18	ไม่ผ่าน
ลูกหนี้เงินกู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด				
17. มีการติดตามการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์	92	1.90	0.98	ไม่ผ่าน
18. มีการติดตามทวงถาม / เร่งรัดลูกหนี้ที่ชำระหนี้ ไม่เป็นไปตามกำหนดสัญญา	92	2.09	0.90	ไม่ผ่าน
19. มีการจัดทำรายงานการติดตามหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ	92	1.49	1.15	ไม่ผ่าน
ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ				
20. มีการวิเคราะห์สภาพลูกหนี้และหลักประกัน เป็นครั้งคราว	92	1.71	1.06	ไม่ผ่าน
21. มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและ คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์	86	2.43	0.83	ผ่าน
คำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ผิดพลาด				
22. มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ในที่เปิดเผย	92	1.79	1.14	ไม่ผ่าน
23. มีการทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้/ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ย	92	1.68	1.14	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		1.91		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.4 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 1.91$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจสินเชื่อที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 23 ข้อถาม

ตารางที่ 4.5 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ	76	2.53	0.77	ผ่าน
ซื้อสินค้าเกินความต้องการ/ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า				
2. มีการสำรวจความต้องการของสมาชิก/ของตลาดก่อนจัดซื้อ	69	2.20	0.85	ไม่ผ่าน
3. มีการตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อ เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ	68	2.21	0.84	ไม่ผ่าน
ซื้อสินค้าไม่ผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ				
4. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อสินค้า	67	2.21	0.83	ไม่ผ่าน
5. มีการกำหนดผู้มีหน้าที่สั่งซื้อและอนุมัติการสั่งซื้อ	67	2.19	0.89	ไม่ผ่าน
ซื้อสินค้าในราคาสูงกว่าท้องตลาด				
6. ไม่ซื้อสินค้าจากผู้ขายเพียงรายเดียวเป็นเวลานาน	66	1.88	0.92	ไม่ผ่าน
7. มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันก่อนการตัดสินใจซื้อ	65	1.83	1.01	ไม่ผ่าน
ซื้อสินค้าโดยไม่ได้รับสินค้าตามใบกำกับสินค้า/ใบส่งของ				
8. มีการมอบหมายให้มีผู้รับสินค้าแยกจากผู้มีหน้าที่จัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี	64	1.69	1.10	ไม่ผ่าน
9. มีการตรวจสอบจำนวนและคุณภาพให้ตรงกับใบสั่งซื้อโดยผู้รับสินค้า	66	2.18	0.89	ไม่ผ่าน
ขายสินค้าก่อนการบันทึกซื้อสินค้า/ทะเบียนคุมสินค้า				
10. กรณีจำเป็นต้องขายสินค้าก่อนการบันทึกซื้อสินค้า/ทะเบียนคุมสินค้าต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ	41	1.80	1.05	ไม่ผ่าน
จ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหนี้การค้าเกินกว่าหนี้ที่มีอยู่				
11. มีการอนุมัติการจ่ายชำระหนี้	65	2.32	0.87	ไม่ผ่าน
12. มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้ก่อนการชำระหนี้	66	2.42	0.79	ผ่าน
13. การจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหนี้เรียบร้อยเป็นปัจจุบัน	66	2.20	0.93	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
14.จ่ายชำระหนี้เป็นไปตามเวลาและเงื่อนไขที่กำหนด	66	2.18	0.96	ไม่ผ่าน
15.มีการยืนยันยอดเจ้าหนี้การค้า	66	2.11	1.10	ไม่ผ่าน
การเก็บรักษาสินค้าไม่เหมาะสม				
16.มีสถานที่จัดเก็บรักษาสินค้าปลอดภัย	69	2.38	0.81	ไม่ผ่าน
17.มีการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า/บัตรสินค้าเป็นปัจจุบัน	69	1.93	1.09	ไม่ผ่าน
18.มีการประกันภัยสินค้าและสถานที่จัดเก็บเหมาะสม	46	1.57	1.26	ไม่ผ่าน
19.มีการเก็บสินค้าเสื่อมสภาพ/ชำรุด/ด้าสมัยแยกจากสินค้าปกติ	58	2.19	0.98	ไม่ผ่าน
20.มีการเก็บสินค้าแยกเป็นหมวดหมู่สะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ	65	2.26	0.91	ไม่ผ่าน
ไม่มีการควบคุมสินค้าคงเหลือ				
21.มีการตรวจนับสินค้าก่อนนำเข้าสู่สถานที่จัดเก็บสินค้า	68	2.34	0.82	ไม่ผ่าน
22.มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการเบิกสินค้าออกจากสถานที่จัดเก็บสินค้า	66	2.00	0.96	ไม่ผ่าน
23.มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า	64	2.27	0.93	ไม่ผ่าน
24.มีการตรวจนับสินค้าเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าเป็นครั้งคราว	66	1.86	1.02	ไม่ผ่าน
25.การตัดสินค้าขาดบัญชี / เสื่อมสภาพ / ชำรุดเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด	64	2.44	0.83	ผ่าน
บันทึกยอดขายสินค้าไม่ครบถ้วน				
26.มีการกำหนดราคาขายและการให้ส่วนลดที่ชัดเจน	68	2.26	1.14	ไม่ผ่าน
27.มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้าฝ่ายบัญชี และการเงิน	67	1.82	1.04	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
28.มีการกำหนดระเบียบการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ	63	2.38	0.97	ไม่ผ่าน
29. มีการอนุมัติวงเงินขายเชื่อแต่ละราย โดยผู้มีอำนาจ	60	1.98	1.02	ไม่ผ่าน
ลูกหนี้ปฏิเสธการเป็นหนี้				
30.มีการออกเอกสารหลักฐานการขายทุกครั้ง	63	2.43	0.89	ผ่าน
31.มีการลงลายมือชื่อรับสินค้า	63	2.43	0.87	ผ่าน
32.มีการยืนยันยอดลูกหนี้การค้า	60	1.78	1.21	ไม่ผ่าน
ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด				
33.มีการประเมินความสามารถการชำระหนี้ของ ลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ เช่น ฐานะการเงิน ยอดซื้อ ประวัติการชำระเงิน เป็นต้น	62	1.89	1.07	ไม่ผ่าน
34.มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้	67	1.97	0.95	ไม่ผ่าน
35.มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้	62	1.44	1.14	ไม่ผ่าน
36.มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอ ที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา	59	1.47	1.16	ไม่ผ่าน
การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ				
37.มีการวิเคราะห์อายุหนี้ของลูกหนี้การค้า	68	1.90	1.09	ไม่ผ่าน
38.มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและ คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์	68	2.47	0.92	ผ่าน
เฉลี่ยรวม		2.09		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.5 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 2.09$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 32 ข้อตาม

ตารางที่ 4.6 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล / แปรรูปผลิตผลทาง
การเกษตร และผลิตสินค้า

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ	52	2.56	0.70	ผ่าน
บุคคลคนเดียวมีอำนาจในการรวบรวมและจำหน่ายผลิตผล				
2. มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของ ผู้รวบรวมและผู้จำหน่าย	47	2.36	0.85	ไม่ผ่าน
3. มีการกำหนดวงเงินยืมทรองผลิตผลเพื่อรวบรวม ผลิตผล	35	2.03	1.20	ไม่ผ่าน
4. มีการกำหนดให้ผู้มีหน้าที่รวบรวมนำหลักฐานใน การรวบรวม พร้อมทั้งจำนวนเงินคงเหลือมาส่งที่ ผู้ทำหน้าที่การเงินและบัญชีทุกสิ้นวัน หรือเข้าของ วันถัดไป	43	2.19	0.93	ไม่ผ่าน
5. การรวบรวมแต่ละครั้งมีการสืบราคาจากพาณิชย์ จังหวัด / พ่อค้าคนกลาง	44	2.16	0.94	ไม่ผ่าน
6. การรวบรวมทุกครั้งต้องผ่านการอนุมัติจากผู้มี อำนาจ	45	2.24	0.96	ไม่ผ่าน
รับซื้อผลิตผลนอกที่ทำการของสหกรณ์				
7. มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อผลิตผล นอกที่ทำการของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ดังนี้				
7.1 กำหนดระยะเวลาการรวบรวมผลิตผล	6	0.83	1.33	ไม่ผ่าน
7.2 มีการกำหนดหน้าที่และผู้รับผิดชอบในการ รวบรวมผลิตผล	29	2.17	1.07	ไม่ผ่าน
7.3 ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบการจ่ายเงินรวบรวม และการจำหน่ายผลิตผลกับเอกสารหลักฐาน การรวบรวม	30	2.40	0.97	ไม่ผ่าน
8. มีมติของคณะกรรมการให้มีการรวบรวมผลิตผล นอกที่ทำการสหกรณ์	30	1.77	1.17	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ผลิตผล / วัตถุดิบที่ซื้อไม่มีคุณภาพ				
9. ผู้ที่ทำหน้าที่ซื้อผลิตผล/วัตถุดิบมีความรู้เกี่ยวกับผลิตผล/วัตถุดิบที่ซื้อ	24	2.21	1.10	ไม่ผ่าน
10. มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตผล/วัตถุดิบตลอดจนความชื้นและสิ่งเจือปนก่อนซื้อ	44	2.25	0.81	ไม่ผ่าน
11. ราคาซื้อผลิตผล/วัตถุดิบสอดคล้องกับคุณภาพ	44	2.27	0.85	ไม่ผ่าน
ผลิตผลขายไม่ได้เป็นจำนวนมาก				
12. มีการวางแผนหาตลาดรองรับผลิตผลที่รวบรวม	44	2.34	0.81	ไม่ผ่าน
13. มีการสำรวจความต้องการของตลาดก่อนการรวบรวม	46	2.24	0.92	ไม่ผ่าน
การเก็บรักษาผลิตผล / วัตถุดิบไม่เหมาะสม				
14. มีสถานที่จัดเก็บเหมาะสม ปลอดภัย	44	2.05	1.03	ไม่ผ่าน
15. มีการจัดเก็บผลิตผล/วัตถุดิบแยกตามชนิดและคุณภาพ สะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ	47	2.43	0.85	ผ่าน
16. มีการประกันภัยสถานที่จัดเก็บผลิตผล/วัตถุดิบเหมาะสม	45	2.38	0.86	ไม่ผ่าน
17. มีการจัดขามรักษาความปลอดภัยสถานที่จัดเก็บผลิตผล/วัตถุดิบ	38	1.84	1.28	ไม่ผ่าน
มีผลิตผล / วัตถุดิบ เสื่อมคุณภาพ / ขาดหาย				
18. มีการทดสอบการยุบตัว/ขาดน้ำหนักตามสภาพของผลิตผล/วัตถุดิบแต่ละชนิด	41	2.20	0.98	ไม่ผ่าน
19. มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตผล/วัตถุดิบเป็นระยะๆ	40	1.98	1.12	ไม่ผ่าน
20. การตัดสินใจขาดบัญชี/เสื่อมชำรุดเป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์	41	2.10	1.02	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ไม่มีการควบคุมผลิตผล / ผลิตผลที่แปรรูป / สินค้าที่ผลิต / วัตถุดิบคงเหลือ				
21. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจนับและคำนวณปริมาณ ผลิตผล/ ผลิตผลที่แปรรูป/ สินค้าที่ผลิต/ วัตถุดิบ	52	1.98	1.26	ไม่ผ่าน
22. มีการตรวจนับและคำนวณปริมาณผลิตผล / ผลิตผลที่แปรรูป / สินค้าที่ผลิต / วัตถุดิบ เปรียบเทียบกับทะเบียนคุมเป็นครั้งคราว	52	2.21	0.98	ไม่ผ่าน
23. มีการควบคุมการเบิกจ่ายผลิตผล / วัตถุดิบ ที่นำไปใช้ในการแปรรูป/ผลิต	52	2.00	0.89	ไม่ผ่าน
24. มีการจัดการผลิตผลพลอยได้อย่างเหมาะสม	49	1.98	0.92	ไม่ผ่าน
จำนวนผลิตผลที่รวบรวมและจำหน่ายไม่ตรงตามหลักฐาน			1.14	
25. มีการทดสอบเครื่องชั่ง ตวง วัด อย่างสม่ำเสมอ	25	1.92	1.08	ไม่ผ่าน
26. มีการชั่ง ตวง วัด ก่อนการเข้าเก็บรักษาและจำหน่าย	46	2.17	0.90	ไม่ผ่าน
27. มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้รวบรวมกับผู้เก็บรักษา	46	2.24	0.87	ไม่ผ่าน
ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ไม่ได้คุณภาพ/ปริมาณตามมาตรฐาน				
28. มีการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิต/วัตถุดิบก่อนนำไปแปรรูป/ผลิต	43	1.86	0.94	ไม่ผ่าน
29. มีการควบคุมขั้นตอนการแปรรูป/ผลิต	22	1.95	1.05	ไม่ผ่าน
30. มีการทดสอบอัตราการแปรรูป/การผลิต และสิ่งสูญเสียในการแปรรูป/การผลิต	20	2.15	1.09	ไม่ผ่าน
31. มีการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตผลที่รวบรวม/แปรรูป/ ผลิต กับมาตรฐานที่เชื่อถือได้	20	1.70	1.17	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ไม่ตรงตามความต้องการ ของลูกค้า/ตลาด				
32.มีการวางแผนการแปรรูปผลิตผล/การผลิตสินค้า	23	1.87	1.06	ไม่ผ่าน
33.มีมาตรการรองรับกรณีเครื่องจักร/อุปกรณ์ชำรุด เสียหาย	21	1.86	1.20	ไม่ผ่าน
การจัดทำทะเบียนคุมผลิตผล / ผลิตผลแปรรูป / สินค้า / วัตถุดิบ ไม่เป็นปัจจุบัน				
34.มีเอกสารหลักฐานการรวบรวมและการจำหน่าย ครบถ้วน	52	0.83	1.17	ไม่ผ่าน
35.มีการทำรายงานการใช้ ผลิตผล/วัตถุดิบ และ รายงานผลการแปรรูป/การผลิต เสนอต่อผู้จัดการ/ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีการแปรรูป/การผลิต	51	2.31	0.88	ไม่ผ่าน
36. มีการทำรายงานผลิตผล/ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูป /สินค้า/วัตถุดิบคงเหลือ เสนอคณะกรรมการ เป็นประจำ	33	2.09	0.95	ไม่ผ่าน
ขายผลิตผล/ ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต เป็นเงินเชื่อ โดยไม่ผ่านการอนุมัติ				
37.มีการจัดทำหลักฐานการเป็นหนี้สมบูรณ์	35	1.91	1.01	ไม่ผ่าน
38. มีการกำหนดวงเงินการขายเชื่อ	42	2.00	1.06	ไม่ผ่าน
39. มีการกำหนดผู้มีอำนาจการอนุมัติขายเชื่อ	42	1.83	1.17	ไม่ผ่าน
ขายผลิตผล/ ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ต่ำกว่าราคาทุน				
40.มีการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการให้ขาย ต่ำกว่าราคาทุน	40	2.08	1.12	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด				
41. มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้	35	2.09	1.15	ไม่ผ่าน
42. ลูกหนี้มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้	9	1.00	1.00	ไม่ผ่าน
43. มีการทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดแล้วเสนอ ที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา	44	2.00	0.96	ไม่ผ่าน
44. มีการยื่นขออนุญาตลูกหนี้	43	1.49	1.10	ไม่ผ่าน
การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ				
45. มีการวิเคราะห์อายุหนี้ของลูกหนี้	42	1.60	1.11	ไม่ผ่าน
46. มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและ คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์	43	1.65	1.19	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		1.99		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.6 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจธุรกิจรวบรวมผลิตผล/แปรรูปฯ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 1.99$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจธุรกิจรวบรวมผลิตผล/แปรรูปฯ ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 46 ข้อตามตารางที่ 4.7 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ	24	2.25	1.22	ไม่ผ่าน
บันทึกรายได้ไม่ครบถ้วน				
2. มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน	24	2.54	0.88	ผ่าน
3. มีการคำนวณปริมาณการให้บริการกับอัตรา ค่าบริการเปรียบเทียบกับรายได้ค่าบริการที่ได้รับ	24	2.17	1.13	ไม่ผ่าน
4. มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการทุกครั้ง ออกไปให้บริการแก่สมาชิก / ลูกค้า	24	2.33	1.05	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ต้นทุนการให้บริการสูงกว่าที่ควร				
5. มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ	21	1.57	1.21	ไม่ผ่าน
6. มีการเปรียบเทียบรายได้อีกกับค่าใช้จ่าย	21	2.00	1.05	ไม่ผ่าน
7. มีการบำรุงรักษาเครื่องจักรตามความเหมาะสม	19	2.05	1.08	ไม่ผ่าน
8. มีการนัดหมายกับสมาชิก / ลูกค้าล่วงหน้าก่อน การให้บริการ	22	2.00	1.02	ไม่ผ่าน
ลูกหนี้ไม่ชำระค่าบริการ / ค่าบำรุง				
9. มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุม คณะกรรมการเพื่อพิจารณา	16	1.50	1.15	ไม่ผ่าน
10. มีการยื่นขอลดลูกหนี้ค่าบริการ	19	1.37	1.16	ไม่ผ่าน
11. มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการ ตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด	18	2.06	1.21	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		1.99		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.7 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 1.99$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตรที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อตามตารางที่ 4.8 คุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจเงินรับฝาก

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ	72	2.36	0.92	ไม่ผ่าน
เจ้าหน้าที่รับฝากเงินทำหน้าที่รับ-จ่ายเงินและจัดทำบัญชีย่อย				
2. ทุกสิ้นวันมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก-ถอน เงินฝาก และการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก โดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน	63	1.71	1.05	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ปฏิบัติผิดระเบียบ ข้อบังคับ				
3. ก่อนรับฝากเงินจากสหกรณ์อื่นมีการตรวจสอบเงินรับฝากให้อยู่ในวงเงินกู้ยืมที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์	29	2.10	0.94	ไม่ผ่าน
4. ไม่มีการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก	72	2.04	1.38	ไม่ผ่าน
รับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์				
5. มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ไว้ชัดเจนและเหมาะสม				
5.1 กำหนดช่วงเวลารับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์	6	0.00	0.00	ไม่ผ่าน
5.2 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์	12	1.92	1.31	ไม่ผ่าน
5.3 มีการกำหนดให้ผู้มีหน้าที่รับฝากเงินนำหลักฐานการรับฝากเงินพร้อมเงินสดส่งทุกสิ้นวันหรือเช้าวันถัดไป	11	2.09	1.22	ไม่ผ่าน
6. มีมติจากคณะกรรมการให้มีการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์	17	2.24	1.09	ไม่ผ่าน
การรับเงินฝากและถอนเงินไม่ตรงกับหลักฐาน				
7. สมาชิกผู้ฝากเป็นผู้จัดทำใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเว้นแต่สมาชิกรายใดที่เขียนไม่ได้อาจให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้เขียนแทน แต่สมาชิกต้องลงลายมือชื่อหรือลายนิ้วมือของผู้ฝาก/ผู้ถอนเงินตามตัวอย่างที่ให้ไว้	18	2.00	1.08	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความเสียงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ความเสียงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
8. มีการตรวจสอบลายมือชื่อผู้ถอนเงินในใบถอนเงิน ฝากเปรียบเทียบกับบัตรตัวอย่างลายมือชื่อของผู้ ฝากเงินทุกครั้งที่มีการถอนเงิน	61	2.02	1.02	ไม่ผ่าน
9. ไม่มีการเก็บรักษาสมุดคู่ฝากเงินไว้ที่สหกรณ์	63	1.51	1.21	ไม่ผ่าน
10. มีการตรวจสอบใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝาก เปรียบเทียบกับสมุดคู่ฝากและแผ่นบัญชีย่อย เจ้าหน้าที่เงินฝาก พร้อมทั้งลงลายมือชื่อกำกับ	72	2.04	0.96	ไม่ผ่าน
11. มีการยื่นยื่นขอคืนเงินรับฝากอย่างน้อยปีละครั้ง	72	1.63	1.17	ไม่ผ่าน
บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้อง				
12. มีการบันทึกรายการฝาก - ถอนในแผ่นบัญชีย่อย รายบุคคลทันทีที่มีการฝาก - ถอน	72	1.81	1.17	ไม่ผ่าน
13. มีการเปรียบเทียบจำนวนเงินฝาก - ถอนระหว่าง บัญชีคุมกับบัญชีย่อยเป็นประจำ	72	1.96	1.04	ไม่ผ่าน
การคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากผิดพลาด				
14. มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่เปิดเผย	72	1.79	1.01	ไม่ผ่าน
15. มีการทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝาก/ใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ย	72	2.06	1.03	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		1.84		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.8 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 1.84$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 17 ข้อตาม

ตารางที่ 4.9 คุณภาพการควบคุมภายในด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย				
1. กรณีที่ลงทุนนอกเหนือจากประกาศของ คพช. ได้ผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่และได้รับความเห็นชอบจาก คพช.	30	2.30	1.12	ไม่ผ่าน
ลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม				
2. มีการศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อการลงทุน และวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนเพื่อกำหนดแผนการลงทุน	40	1.95	1.04	ไม่ผ่าน
3. มีแผนการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการหรือที่ประชุมใหญ่	37	2.14	0.98	ไม่ผ่าน
ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนไม่ครบถ้วน				
4. มีการจัดทำทะเบียนคุมหลักทรัพย์	70	1.16	1.16	ไม่ผ่าน
5. มีการตรวจสอบผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับเปรียบเทียบกับข้อตกลง/เงื่อนไขที่สหกรณ์จัดทำกับกิจการที่นำไปลงทุน	59	1.49	1.21	ไม่ผ่าน
จำหน่ายเงินลงทุนขาดทุน/ไม่คุ้มค่า				
6. มีการติดตามความเคลื่อนไหวของเงินลงทุนอย่างสม่ำเสมอ	45	1.69	1.10	ไม่ผ่าน
7. มีการจัดทำข้อมูลการจำหน่ายเงินลงทุนเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ	27	1.41	1.25	ไม่ผ่าน
เอกสารเงินลงทุนในหลักทรัพย์สูญหาย/ไม่ครบถ้วน				
8. มีการตรวจนับเอกสารเงินลงทุนเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมหลักทรัพย์เป็นครั้งคราว	59	1.37	1.14	ไม่ผ่าน
9. มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการเก็บรักษาหลักทรัพย์ให้อยู่ในสถานที่ ที่ปลอดภัย	61	1.85	1.17	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การแสดงรายการเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีไม่ถูกต้อง				
10. มีการเปรียบเทียบราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรมฯ กรณีที่เป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด	38	1.84	1.22	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		1.72		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.9 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 1.72$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อตาม

ตารางที่ 4.10 คุณภาพการควบคุมภายในด้านที่ดิน อาคารและอุปกรณ์

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การจัดซื้อหรือก่อสร้างไม่เป็นไปตามระเบียบ / มติ				
ที่ประชุมใหญ่ / มติที่ประชุมคณะกรรมการ				
1. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อและจัดจ้าง	85	2.31	0.90	ไม่ผ่าน
2. มีการกำหนดงบประมาณ และแผนการจัดซื้อ/ก่อสร้างไว้ในแผนงานประจำปี	68	2.59	0.74	ผ่าน
ทรัพย์สินของสหกรณ์เสื่อมชำรุด / เสียหาย / สูญหาย				
3. มีรายงานจากคณะกรรมการตรวจนับทรัพย์สินทุกสิ้นปีและมีการแจ้งรายการทรัพย์สินชำรุดหรือเสื่อมสภาพ พร้อมทั้งเสนอความเห็น	85	2.02	1.09	ไม่ผ่าน
4. มีการกำหนดมาตรการป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สินมิให้สูญหายหรือเสียหาย	85	2.11	1.04	ไม่ผ่าน
การดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินไม่เหมาะสม				
5. มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์สิน	85	2.15	0.88	ไม่ผ่าน
6. มีการประกันภัยทรัพย์สินไว้อย่างเหมาะสม	50	2.28	0.99	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
7. มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและติด/เขียนหมายเลข รหัส หรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน	85	1.72	1.10	ไม่ผ่าน
โอนทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมไม่มีเหตุผล				
8. มีการจัดทำรายงานทรัพย์สินที่ไม่ใช้งาน พร้อมทั้ง ระบุสาเหตุที่ไม่ได้ใช้งาน	45	1.93	1.12	ไม่ผ่าน
9. การจำหน่ายทรัพย์สินได้รับอนุมัติจากที่ประชุม คณะกรรมการ และเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด	41	2.34	0.94	ไม่ผ่าน
10. มีการตัดจำหน่ายทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุม เมื่อมีการขายหรือเลิกใช้	45	2.40	0.89	ไม่ผ่าน
ซื้อทรัพย์สินในราคาสูงกว่าที่ควร				
11. มีการแต่งตั้งกรรมการจัดซื้อ / จัดจ้าง	53	2.43	0.80	ผ่าน
12. มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาก่อนซื้อ/จัดจ้าง	52	2.35	0.76	ไม่ผ่าน
บันทึกมูลค่าทรัพย์สินในบัญชีไม่ถูกต้อง				
13. มีการตรวจสอบการบันทึกมูลค่าทรัพย์สินที่ซื้อ หรือก่อสร้างในราคาเริ่มแรก โดยใช้ราคาซื้อรวม ภาษี ต้นทุนการกู้ยืม และต้นทุนทางตรงอื่น	46	2.33	0.76	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		2.23		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.10 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านที่ดิน อาคารและอุปกรณ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 2.23$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 ข้อถาม

ตารางที่ 4.11 คุณภาพการควบคุมภายในด้านเจ้าหนี้เงินกู้

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
กู้เงินโดยไม่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการ/ที่ประชุมใหญ่				
1. การกู้เงินอยู่ในวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์	81	2.78	0.55	ผ่าน
2. มีการกำหนดผู้มีอำนาจลงนามแทนสหกรณ์ในการกู้ยืม	81	2.77	0.55	ผ่าน
นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์				
3. เงินกู้ยืมได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้	81	2.75	0.56	ผ่าน
จ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหนี้เกินกว่าหนี้ที่มีอยู่				
4. มีการอนุมัติการจ่ายชำระหนี้	79	2.54	0.78	ผ่าน
5. มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายก่อนการชำระหนี้	78	2.38	0.86	ไม่ผ่าน
6. การชำระหนี้เป็นไปตามกำหนดสัญญา	78	2.27	1.08	ไม่ผ่าน
7. มีการยืนยันยอดเจ้าหนี้เงินกู้	76	2.22	1.09	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		2.53		ผ่าน

จากตารางที่ 4.11 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านเจ้าหนี้เงินกู้มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ($\mu = 2.53$) แต่ยังมีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านเจ้าหนี้เงินกู้ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 ข้อตาม

ตารางที่ 4.12 คุณภาพการควบคุมภายในด้านสมาชิกและทุนเรือนหุ้น

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การดำเนินงานไม่ปฏิบัติตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้				
1. มีการกำหนดแผนและเป้าหมายเกี่ยวกับสมาชิกและทุนเรือนหุ้น	97	2.45	0.83	ผ่าน
การรับสมาชิกไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในข้อบังคับ				
2. ผู้สมัครเป็นสมาชิกทุกรายได้รับการรับรองจากที่ประชุมกลุ่ม	80	2.58	0.73	ผ่าน
3. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิก สหกรณ์	82	2.55	0.79	ผ่าน
4. มีการชำระค่าหุ้นและค่าธรรมเนียมแรกเข้า	83	2.72	0.63	ผ่าน
บันทึกทุนเรือนหุ้นไม่ครบถ้วน				
5. การส่งชำระค่าหุ้น / เพิ่มหุ้นเป็นไปตามระเบียบ	83	2.58	0.65	ผ่าน
6. มีการจัดทำทะเบียนสมาชิก และมีสมุดคู่มือสมาชิก	97	2.48	0.75	ผ่าน
7. มีการจ่ายคืนค่าหุ้นหลังจากการได้รับอนุมัติให้ลาออก	83	2.46	0.85	ผ่าน
8. มีการเปรียบเทียบยอดในทะเบียนหุ้นว่าตรงกับยอดในบัญชีคุม	97	2.02	1.02	ไม่ผ่าน
9. มีการยื่นขอยอดทุนเรือนหุ้นอย่างน้อยปีละครั้ง	97	1.85	1.19	ไม่ผ่าน
สมาชิกลาออกโดยยังมีภาระผูกพันกับสหกรณ์				
10. มีการตรวจสอบภาระผูกพันก่อนอนุมัติให้ลาออก	83	2.59	0.63	ผ่าน
11. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้สมาชิก ลาออก / ให้ออก	83	2.52	0.79	ผ่าน
จ่ายเงินปันผลไม่ถูกต้อง				
12. มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตามระยะเวลาการ ถือหุ้น	58	2.48	0.80	ผ่าน
13. มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลของหุ้นค้างจ่าย	58	2.53	0.73	ผ่าน
14. มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน	57	2.47	0.76	ผ่าน
เฉลี่ยรวม		2.45		ผ่าน

จากตารางที่ 4.12 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านสมาชิกและทุนเรือนหุ้นมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ($\mu = 2.45$) แต่ยังมีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านสมาชิกและทุนเรือนหุ้นที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 2 ข้อตาม

ตอนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร

ตารางที่ 4.13 คุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
ข้อมูลข่าวสาร				
1. มีการสำรวจความต้องการและความคิดเห็นจากสมาชิกและภายนอก	97	0.73	0.45	ไม่ผ่าน
2. มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนเพื่อใช้ในการบริหาร และตัดสินใจของคณะกรรมการ	97	0.51	0.50	ไม่ผ่าน
3. มีการรวบรวมข้อมูล จัดทำรายงานกิจการ การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและคำแนะนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่	97	0.88	0.33	ผ่าน
4. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารการดำเนินธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก	97	0.73	0.45	ไม่ผ่าน
5. มีการสื่อสารข้อมูลภายในองค์กร	97	0.85	0.36	ผ่าน
6. มีการให้บริการข้อมูลแก่สมาชิกอย่างรวดเร็ว	97	0.58	0.50	ไม่ผ่าน
ระบบสารสนเทศ				
7. คณะกรรมการใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชีในการบริหารงานทันต่อเหตุการณ์	86	0.52	0.50	ไม่ผ่าน
8. มีคู่มือ / คำแนะนำการปฏิบัติงาน หรือให้การฝึกอบรมการใช้โปรแกรมระบบงานกับผู้ใช้	53	0.75	0.43	ไม่ผ่าน
9. สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้ปฏิบัติงานต่อไปได้	54	0.80	0.41	ไม่ผ่าน
10. มีการบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ตามความเหมาะสม	55	0.87	0.34	ผ่าน
11. ประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์ และระบบงานต่าง ๆ เหมาะสมกับการใช้งาน	55	0.84	0.37	ผ่าน

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
การป้องกันดูแลรักษาสารสนเทศ				
12. มีระบบความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ โดยกำหนดการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ตามระดับความสำคัญของข้อมูล	53	0.70	0.46	ไม่ผ่าน
13. มีการป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์	54	0.83	0.38	ผ่าน
14. มีการปรับระบบ(Update)การป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์อย่างสม่ำเสมอ	54	0.67	0.48	ไม่ผ่าน
15. มีการสำรองข้อมูลอย่างเพียงพอ ตามระยะเวลาที่กำหนด และเก็บข้อมูลชุดสำรองไว้ในที่ปลอดภัย	53	0.70	0.46	ไม่ผ่าน
16. มีระบบป้องกันและเตือนภัยที่จำเป็นสำหรับระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงเครื่องสำรองไฟฟ้ารับเหตุสุคิวิสัย	54	0.78	0.42	ไม่ผ่าน
17. มีการจัดวางคอมพิวเตอร์ ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	54	0.89	0.32	ผ่าน
เฉลี่ยรวม		0.74		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.13 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 0.74$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 ข้อตาม

ตอนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล

ตารางที่ 4.14 คุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบการติดตามและประเมินผล

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	N	μ	σ	คุณภาพ
1. มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ	97	0.21	0.41	ไม่ผ่าน
2. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ โดยสม่ำเสมอ	97	0.62	0.49	ไม่ผ่าน
3. มีบันทึกรายงานการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร	97	0.95	0.22	ผ่าน
4. มีการรายงานปัญหาของการดำเนินงานแต่ละด้าน และติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหา อย่างทันเหตุการณ์	97	0.59	0.49	ไม่ผ่าน
5. มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงานและ งบประมาณที่กำหนดไว้	97	0.48	0.50	ไม่ผ่าน
6. มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงาน หาก ไม่เป็นไปตามแผนงาน และงบประมาณที่กำหนด	97	0.46	0.50	ไม่ผ่าน
7. มีการนำข้อสังเกต / ข้อบกพร่องที่ได้รับแจ้งจากผู้สอบ บัญชี / ผู้ตรวจสอบกิจการ / ผู้ตรวจสอบภายใน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาดำเนินการ	97	0.77	0.42	ไม่ผ่าน
8. มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามที่ กำหนดไว้	97	0.65	0.48	ไม่ผ่าน
เฉลี่ยรวม		0.59		ไม่ผ่าน

จากตารางที่ 4.14 พบว่าคุณภาพการควบคุมภายในด้านระบบการติดตามและประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ($\mu = 0.59$) มีจุดอ่อนการควบคุมภายในด้านระบบการติดตามและประเมินผลที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 7 ข้อตาม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ เพื่อให้ทราบถึงผลการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนด้านการควบคุมภายในที่ควรแจ้งให้สหกรณ์ทราบและปรับปรุงแก้ไข และเพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารจัดการที่ดี ผลการศึกษามีข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะสหกรณ์ประเภทการเกษตร ที่มีระดับความยุ่งยากตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป ภายในจังหวัดนครราชสีมา และผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ภายในปีงบประมาณ พ.ศ.2550 รวมประชากรทั้งสิ้น 97 สหกรณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยโดยการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ ดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของประชากรที่ศึกษา แยกเป็น คุณภาพดีมากร้อยละ 3.09 คุณภาพดีร้อยละ 40.21 คุณภาพพอใช้ร้อยละ 18.56 คุณภาพที่ควรปรับปรุงและต้องแก้ไข รวมร้อยละ 38.14 จะเห็นได้ว่า มีสหกรณ์การเกษตรที่มีชั้นคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือมีคุณภาพการควบคุมภายในดี-ดีมาก คิดเป็นร้อยละ 43.30 สำหรับสหกรณ์การเกษตรที่มีคุณภาพการควบคุมภายในยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดฯ คิดเป็นร้อยละ 56.70

จุดอ่อนการควบคุมภายในและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

1. การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม มีจุดอ่อนด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อถาม สรุปแยกแต่ละเรื่องได้ดังนี้

1.1 ความซื่อสัตย์และจริยธรรม สหกรณ์การเกษตรได้กำหนดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการไว้ แต่ยังมีจุดอ่อนในด้านการดำเนินการตามมาตรการ เมื่อคณะกรรมการหรือฝ่ายจัดการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

1.2 คณะกรรมการดำเนินการ มีจุดอ่อนด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน และการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการยังไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และมีได้จบการศึกษาด้านการบริหารธุรกิจ จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารธุรกิจโดยตรง

1.3 ฝ่ายจัดการ/ผู้ทำหน้าที่แทนฝ่ายจัดการ สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และยังพบว่ายังมีจุดอ่อนด้านการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถยังไม่ตรงกับตำแหน่ง การจัดหาหลักประกันการทำงานไม่เพียงพอกับตำแหน่งหน้าที่ ส่วนด้านการปฏิบัติงาน พบว่า การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนและขาดการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งงานต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายใน ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการดำเนินการที่เว้นวรรคจากการเป็นคณะกรรมการ อีกทั้งยังเป็นเกษตรกรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ไม่ตรงกับหน้าที่งานตรวจสอบ จึงมิได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามที่กำหนดไว้ และขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานจากคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ

1.5 นโยบายและการวางแผน มีจุดอ่อนด้านการกำหนดบุคลากรและงบประมาณยังไม่สอดคล้องกับแผนงาน

1.6 โครงสร้างสหกรณ์ มีจุดอ่อนด้านการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ ยังไม่เหมาะสมตามส่วนงานที่กำหนดอย่างชัดเจน

1.7 การบริหารทรัพยากรบุคคล มีจุดอ่อนด้านนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล มีการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และขาดการให้ความสำคัญด้านแผนพัฒนาบุคลากรประจำปี

1.8 สภาพเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทั่วไป การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ อัตราภาษีศุลกากร กฎหมาย/นโยบายของรัฐบาล ระเบียบ/คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งภาวะการแข่งขันในตลาด ล้วนส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

2. การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ 10 ด้าน คือ

2.1 ด้านการเงินการบัญชี มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 27 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการเงินไม่เหมาะสม เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้ทำหน้าที่การเงิน การบัญชีและอนุมัติออกจากกัน รวมทั้งการจัดทำบัญชียอดเงินฝากธนาคาร

2.1.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการรับเงินแล้วไม่บันทึกบัญชี เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์จัดให้มีระบบการเก็บรักษาใบเสร็จรับเงินที่เหมาะสม จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงินและทะเบียนคุมเช็ค สำหรับการรับเงินควรออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้ง โดยใช้ใบเสร็จรับเงินเรียงตามลำดับเลขที่และลงลายมือชื่อผู้รับเงิน ส่วนใบเสร็จรับเงินที่ถูกยกเลิกควรนำมาแนบติดไว้กับสำเนาให้ครบชุด

2.1.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานการจ่าย/จ่ายเงินซ้ำ/จ่ายเงินเกิน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของเอกสารหลักฐาน และควรได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจก่อนการจ่ายเงิน และควรประทับตรา "จ่ายแล้ว" ภายหลังจากการจ่ายเงินทุกครั้ง

2.1.4 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการเก็บรักษาเงินไม่ปลอดภัย เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเก็บรักษาเงินสดตามวงเงินที่กำหนด โดยเก็บไว้ในตู้নিরภัยหรือในที่ที่มีความปลอดภัย รวมทั้งควรมีการตรวจนับเงินสดในมือเปรียบเทียบกับบัญชีทุกวัน

2.1.5 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการการจัดทำบัญชีไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำบัญชีให้เรียบร้อยเป็นปัจจุบันตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยมีผู้สอบทานความถูกต้องในการบันทึกบัญชี เปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยกับบัญชีคุม เปรียบเทียบยอดคงเหลือตามหลักฐานของธนาคารกับบัญชีเงินฝากธนาคารอย่างเป็นประจำ รวมทั้งควรจัดทำบทลงอย่างน้อยเดือนละครั้ง

2.1.6 กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชี การควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

(1) ด้านโปรแกรม ระบบงานที่สหกรณ์ใช้ไม่ควรแก้ไขข้อมูลย้อนหลังได้หรือไม่ควรเปิดโอกาสให้แก้ไขอย่างไร้ร่องรอย การแก้ไขหรือยกเลิกรายงานควรมีการจัดทำรายงานไว้ทุกครั้ง นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดให้มีคู่มือการใช้โปรแกรมระบบงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

(2) ด้านบุคลากร สหกรณ์ควรจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านการใช้คอมพิวเตอร์มาปฏิบัติงาน โดยกำหนดผู้ดูแลระบบงาน/ผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงข้อมูล รวมทั้งควรมีการตรวจสอบและอนุมัติรายการก่อนการบันทึกข้อมูล

(3) ด้านการเข้าถึงข้อมูล สหกรณ์ควรกำหนดรหัสผ่านโดยเฉพาะและเก็บเป็นความลับสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ควรเปลี่ยนรหัสผ่านตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด

2.2 ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 23 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ความเสี่ยงที่เจ้าหน้าที่สินเชื่อทำหน้าที่รับ-จ่ายเงิน และจัดทำบัญชีย่อย ซึ่งอาจทำให้บัญชีย่อยลูกหนี้ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เจ้าหน้าที่การเงิน และเจ้าหน้าที่บัญชีออกจากกัน โดยกำหนดให้ผู้ที่มิได้ทำหน้าที่ด้านสินเชื่อทำการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการจ่ายเงินกู้ การรับชำระหนี้ และการบันทึกบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้เป็นประจำทุกวัน

2.2.1 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจ่ายเงินกู้โดยไม่ได้รับอนุมัติ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ก่อนการจ่ายเงินกู้ควรมีการพิจารณาและอนุมัติเงินกู้โดยผู้มีอำนาจ พร้อมกับจดบันทึกรายงานการประชุมเกี่ยวกับการอนุมัติเงินกู้ไว้ทุกครั้ง

2.2.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจ่ายเงินกู้เกินกว่าวงเงินที่ได้รับอนุมัติ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรบันทึกจำนวนเงินที่อนุมัติในคำขอกู้โดยผู้มีอำนาจอนุมัติ และในการจ่ายเงินกู้มีการตรวจสอบใบรับเงินกู้กับสัญญาเงินกู้และมติคณะกรรมการที่อนุมัติเงินกู้ให้ถูกต้องตรงกันก่อนทุกครั้ง

2.2.4 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจ่ายเงินกู้โดยไม่มีหลักประกัน/หลักประกันไม่เป็นไปตามระเบียบ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำหนังสือค้ำประกันหรือหลักฐานต่อสหกรณ์ตามระเบียบที่กำหนด กรณีที่ผู้ซ้อสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันมีการประเมินราคาและจดทะเบียนจำนอง พร้อมกับจัดทำทะเบียนหลักประกัน/ผู้ค้ำประกันไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารงานต่อไป

2.2.5 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการรับชำระหนี้นอกที่ทำการของสหกรณ์ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับชำระหนี้นอกที่ทำการของสหกรณ์ไว้ให้ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มีมติจากคณะกรรมการให้มีการรับชำระหนี้นอกที่ทำการสหกรณ์ได้ โดยกำหนดช่วงเวลา ผู้รับผิดชอบ และระบบการควบคุมใบเสร็จรับเงินไว้ให้ชัดเจน เป็นต้น

2.2.6 ความเสี่ยงเกี่ยวกับรับชำระหนี้ไม่บันทึกบัญชี เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรออกใบเสร็จรับเงินและบันทึกบัญชีย่อยทุกครั้งที่มี

การชำระหนี้ โดยกำหนดให้มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยให้ตรงกับบัญชีคุมยอดทุกเดือน และมีการยืนยันยอดลูกหนี้เงินกู้ยืมอย่างน้อยปีละครั้ง

2.2.7 ความเสี่ยงที่ลูกหนี้เงินกู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรติดตามการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และติดตามทวงถาม/เร่งรัดลูกหนี้ที่ชำระหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนดสัญญา พร้อมกับจัดทำรายงานการติดตามหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ

2.2.8 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการวิเคราะห์สภาพลูกหนี้และหลักประกันเป็นครั้งคราว

2.2.9 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการคำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ผิดพลาด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ในที่เปิดเผย และควรมีการทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้/ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ย

2.3 ด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 32 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.3.1 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าเกินความต้องการ/ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรตรวจสอบรายการและปริมาณสินค้าก่อนจัดซื้อ เพื่อให้มีสินค้าคงเหลือในปริมาณพอเหมาะ รวมทั้งควรสำรวจความต้องการของสมาชิก/ของตลาดก่อนจัดซื้อทุกครั้ง

2.3.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าไม่ผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดซื้อสินค้า รวมทั้งกำหนดผู้มีหน้าที่สั่งซื้อและอนุมัติการสั่งซื้อ

2.3.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าในราคาสูงกว่าท้องตลาด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเปรียบเทียบราคาสินค้าจากผู้ขายที่ขายสินค้าชนิดเดียวกันก่อนการตัดสินใจซื้อ และไม่ควรถือสินค้าจากผู้ขายเพียงรายเดียวเป็นเวลานาน

2.3.4 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการซื้อสินค้าโดยไม่ได้รับสินค้าตามใบกำกับสินค้า/ใบส่งของ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรตรวจสอบจำนวนและคุณภาพสินค้าให้ตรงกับใบสั่งซื้อ โดยผู้รับสินค้าที่มีหน้าที่ด้านจัดซื้อสินค้า/ผู้บันทึกบัญชี

2.3.5 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการขายสินค้าก่อนการบันทึกซื้อสินค้า/ทะเบียนคุมสินค้า เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ กรณีจำเป็นต้องขายสินค้าก่อนการบันทึกซื้อสินค้า/ทะเบียนคุมสินค้าต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ

2.3.6 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหน้าที่การค้าเกินกว่าหนี้ที่มีอยู่ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรการจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เรียบร้อยเป็นปัจจุบันเพื่อจะได้ทราบยอดคงเหลือของหนี้สินที่ต้องชำระ และเมื่อถึงกำหนดเวลาหรือเงื่อนไขที่กำหนด สหกรณ์ควรขออนุมัติจากผู้มีอำนาจก่อนการจ่ายชำระหนี้ทุกครั้ง นอกจากนี้ สหกรณ์ควรมีการยื่นยันขอเจ้าหน้าที่การค้าอย่างน้อยปีละครั้ง

2.3.7 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการเก็บรักษาสินค้าไม่เหมาะสม เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเก็บรักษาสินค้าไว้ในที่ที่ปลอดภัย โดยแยกให้เป็นหมวดหมู่สะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ หากมีสินค้าเสื่อมสภาพ/ชำรุด/ล้าสมัย ควรแยกจากสินค้าปกติ นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดทำทะเบียนคุมสินค้า/บัตรสินค้าให้เป็นปัจจุบัน และควรทำประกันภัยสินค้าและสถานที่จัดเก็บตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้

2.3.8 ความเสี่ยงเกี่ยวกับไม่มีการควบคุมสินค้าคงเหลือ อาจทำให้มีสินค้าขาดบัญชี เสื่อมสภาพ หรือชำรุดได้ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรตรวจนับสินค้าก่อนนำเข้าสู่สถานที่จัดเก็บสินค้า โดยกำหนดผู้มีอำนาจในการเบิกสินค้าออกจากสถานที่จัดเก็บสินค้า และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับสินค้าที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าเป็นครั้งคราว หากพบว่ามีสินค้าขาดบัญชี/เสื่อมสภาพ/ชำรุด ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

2.3.9 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการบันทึกยอดขายสินค้าไม่ครบถ้วน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายขาย ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายเก็บรักษาสินค้าฝ่ายบัญชี และการเงินออกจากกัน และควรกำหนดราคาขาย การให้ส่วนลด ระเบียบการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และอนุมัติวงเงินขายเชื่อแต่ละรายให้ชัดเจนโดยผู้มีอำนาจ

2.3.10 ความเสี่ยงเกี่ยวกับลูกหนี้ปฏิเสธการเป็นหนี้ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของการขอคำยืนยันยอดลูกหนี้การค้าอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าลูกหนี้คงเหลือถูกต้อง มีตัวตนอยู่จริงและเป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์

2.3.11 ความเสี่ยงที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการประเมินความสามารถการชำระหนี้ของลูกหนี้ พร้อมกับจัดให้มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้ ก่อนอนุมัติการขายเชื่อ นอกจากนี้ควร

มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้และจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาอย่างเป็นประจำ

2.3.12 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์จัดทำรายการวิเคราะห์อายุหนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

2.4 ด้านธุรกิจรวบรวมผลิตผล / แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และผลิตสินค้า มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 46 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.4.1 ความเสี่ยงที่บุคคลคนเดียวมีอำนาจในการรวบรวมและจำหน่ายผลิตผล ซึ่งอาจทำให้การบันทึกซื้อขายผลิตผลไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน ได้แก่ ผู้รวบรวม ผู้จำหน่าย และผู้รวบรวมหลักฐานมาส่งให้เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี โดยการรวบรวมผลิตผลแต่ละครั้งต้องผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ และมีการสืบราคาจากพาณิชย์จังหวัด/พ่อค้าคนกลาง พร้อมกับกำหนดวงเงินยืมทรองในการรวบรวมผลิตผล

2.4.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับรับซื้อผลิตผลนอกที่ทำการของสหกรณ์ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อผลิตผลนอกที่ทำการสหกรณ์ไว้ให้ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มีมติจากคณะกรรมการให้มีการรับชำระหนี้นอกที่ทำการสหกรณ์ได้ โดยกำหนดระยะเวลา หน้าที่และผู้รับผิดชอบ รวมทั้งมีการตรวจสอบการจ่ายเงินรวบรวมและการจำหน่ายผลิตผลกับเอกสารหลักฐานการรวบรวมทุกวัน

2.4.4 ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลิตผล/วัตถุดิบที่ซื้อไม่มีคุณภาพ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเลือกสรรผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับผลิตผล/วัตถุดิบที่ซื้อ เข้ามาทำหน้าที่ซื้อผลิตผล/วัตถุดิบ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตผล/วัตถุดิบตลอดจนความชื้นและสิ่งเจือปนก่อนซื้อ ซึ่งราคาที่รับซื้อจะต้องสอดคล้องกับคุณภาพดังกล่าว

2.4.5 ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลิตผลขายไม่ได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรสำรวจความต้องการของตลาดก่อนการรวบรวมและวางแผนหาตลาดรองรับผลิตผลเช่นกัน

2.4.6 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการเก็บรักษาผลิตผล / วัตถุดิบไม่เหมาะสม เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเก็บรักษาผลิตผล/วัตถุดิบไว้ในที่ที่ปลอดภัย โดยแยกตามชนิดและคุณภาพเพื่อความสะดวกแก่การเบิกจ่ายและตรวจนับ นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดขามรักษาความปลอดภัยสถานที่จัดเก็บผลิตผล/วัตถุดิบ

2.4.7 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการมีผลิตผล/วัตถุดิบเสื่อมคุณภาพ/ขาดหาย

เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตผล/วัตถุดิบเป็นระยะๆ และควรทดสอบการยุบตัว/ขาดน้ำหนักตามสภาพของผลิตผล/วัตถุดิบแต่ละชนิดไว้ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินค้าขาดบัญชี/เสื่อมชำรุดให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

2.4.8 ความเสี่ยงเกี่ยวกับไม่มีการควบคุมผลิตผล/ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่

ผลิต/วัตถุดิบ คงเหลือ อาจทำให้มีผลิตผล/สินค้าขาดบัญชี เสื่อมสภาพ หรือชำรุดได้ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรแต่งตั้งคณะกรรมการที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจนับและคำนวณปริมาณผลิตผล/ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต/วัตถุดิบ เปรียบเทียบกับทะเบียนคุมเป็นครั้งคราว นอกจากนี้สหกรณ์ควรควบคุมการเบิกจ่ายผลิตผล/วัตถุดิบที่นำไปใช้ในการแปรรูป/ผลิต และมีการจัดการผลิตผลพลอยได้อย่างเหมาะสม

2.4.9 ความเสี่ยงเกี่ยวกับจำนวนผลิตผลที่รวบรวมและจำหน่ายไม่ตรงตาม

หลักฐาน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้รวบรวมกับผู้เก็บรักษา โดยกำหนดให้มีการชั่ง ตวง วัด ก่อนการนำผลิตผลเข้าเก็บรักษาและจำหน่าย รวมทั้งมีการทดสอบเครื่องชั่ง ตวง วัด อย่างสม่ำเสมอ

2.4.10 ความเสี่ยงที่ผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ไม่ได้คุณภาพ/ปริมาณ

ตามมาตรฐาน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรควบคุมขั้นตอนการแปรรูป/ผลิต และตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของผลิตผล/วัตถุดิบ รวมทั้งควรมีการทดสอบอัตราการแปรรูป/การผลิต และสิ่งสูญเสียจากการแปรรูป/การผลิต เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ภายในสหกรณ์เอง

2.4.11 ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลิตผลที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ไม่ตรงตามความ

ต้องการของลูกค้า/ตลาด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรวางแผนการแปรรูปผลิตผล/การผลิตสินค้า และกำหนดมาตรการรองรับกรณีเครื่องจักร/อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย

2.4.12 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนคุมผลิตผล / ผลิตผลแปรรูป /

สินค้า / วัตถุดิบ ไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำเอกสารหลักฐานการรวบรวมและการจำหน่ายครบถ้วน โดยมีการทำรายงานการใช้ผลิตผล/วัตถุดิบ และรายงานผลการแปรรูป/การผลิตเสนอต่อผู้จัดการ/ผู้ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีการแปรรูป/การผลิต และเสนอต่อคณะกรรมการอย่างเป็นทางการเป็นประจำ

2.4.13 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการขายผลิตภัณฑ์/ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต เป็นเงินเชื่อโดยไม่ผ่านการอนุมัติ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดวงเงินและผู้มีอำนาจการอนุมัติในการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ โดยสหกรณ์ควรจัดทำหลักฐานการเป็นหนี้สมบูรณ์

2.4.14 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการขายผลิตภัณฑ์/ผลผลิตที่แปรรูป/สินค้าที่ผลิต ต่ำกว่าราคาทุน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ในกรณีที่สหกรณ์มีความจำเป็นต้องขายสินค้าต่ำกว่าราคาทุน ควรได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการทุกครั้ง

2.4.15 ความเสี่ยงที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรให้ลูกหนี้จัดหาหลักประกันให้เพียงพอกับจำนวนหนี้ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และสหกรณ์ควรติดตามเร่งรัดการชำระหนี้ โดยมีการยืนยันยอดลูกหนี้ และทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดแล้วเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

2.4.16 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการวิเคราะห์อายุหนี้ของลูกหนี้ เพื่อประกอบการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เป็นไปตามระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์

2.5 ด้านธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.5.1 ความเสี่ยงที่การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากการกำหนดแผน/เป้าหมายการดำเนินธุรกิจให้บริการและส่งเสริมเกษตรยังไม่ครอบคลุมและชัดเจน จึงเป็นจุดอ่อนที่สหกรณ์ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

2.5.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการบันทึกรายได้ไม่ครบถ้วน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำหลักฐานการให้บริการทุกครั้งที่ออกไปให้บริการแก่สมาชิก/ลูกค้า พร้อมกับคำนวณปริมาณการให้บริการกับอัตราค่าบริการเปรียบเทียบกับรายได้ค่าบริการที่ได้รับ

2.5.3 ความเสี่ยงที่ต้นทุนการให้บริการสูงกว่าที่ควร เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรนัดหมายกับสมาชิก/ลูกค้าล่วงหน้าก่อนให้บริการ และหมั่นดูแลบำรุงรักษาเครื่องจักรตามความเหมาะสม นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดทำทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ และเปรียบเทียบรายได้อัตราค่าบริการกับค่าใช้จ่ายเพื่อพิจารณาว่าต้นทุนกับอัตราค่าบริการเหมาะสมหรือไม่

2.5.4 ความเสี่ยงที่ลูกหนี้ไม่ชำระค่าบริการ/ค่าบำรุง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรยื่นยันยอดลูกหนี้ค่าบริการอย่างน้อยปีละครั้ง และจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา รวมทั้ง การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการควรเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

2.6 ด้านธุรกิจเงินรับฝาก มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 17 ข้อตาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.6.1 ความเสี่ยงที่การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน/เป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากการกำหนดแผน/เป้าหมายการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากยังไม่ใกล้เคียงกับการดำเนินธุรกิจจริง จึงเป็นจุดอ่อนที่สหกรณ์ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

2.6.2 ความเสี่ยงที่เจ้าหน้าที่รับฝากเงินทำหน้าที่รับ - จ่ายเงิน และจัดทำบัญชี ซึ่งอาจทำให้มีการบันทึกบัญชีเงินรับฝากที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น การควบคุมที่ยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ทุกสิ้นวันควรมีการตรวจสอบเอกสารการรับฝาก-ถอนเงินฝาก ส่วนการบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก ควรจัดทำโดยผู้มีได้ทำหน้าที่รับฝากเงิน

2.6.3 ความเสี่ยงที่อาจมีปฏิบัติผิดระเบียบ ข้อบังคับ เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์มีการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอกซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ สำหรับการรับฝากเงินจากสหกรณ์อื่น ควรมีการตรวจสอบเงินรับฝากให้อยู่ในวงเงินกู้ยืมที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก่อนทุกครั้ง

2.6.4 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ ซึ่งอาจมีการรับฝากเงินที่บ้านพักบัญชีไม่ครบถ้วน ดังนั้น การควบคุมที่ยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรได้รับมติจากคณะกรรมการอนุมัติก่อน โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ไว้ชัดเจนและเหมาะสม เช่น กำหนดช่วงเวลา ผู้รับผิดชอบ และผู้มีหน้าที่นำหลักฐานการรับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ พร้อมเงินสดมาส่งทุกสิ้นวันหรือเช้าวันถัดไป

2.6.5 ความเสี่ยงที่การรับเงินฝากและถอนเงินไม่ตรงกับหลักฐาน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรให้สมาชิกผู้ฝากเป็นผู้จัดทำใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเอง เว้นแต่ สมาชิกจะเขียนหนังสือไม่ได้ จึงจะให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้เขียนแทนได้ แต่สมาชิกดังกล่าวจะต้องลงลายมือชื่อหรือลายนิ้วมือเอง ตามตัวอย่างที่ให้ไว้กับสหกรณ์ โดยสหกรณ์ควรตรวจสอบลายมือชื่อผู้ถอนเงินในใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับบัตรตัวอย่างลายมือชื่อทุกครั้งที่มีการถอนเงิน และไม่ควรเก็บรักษาสมุดคู่ฝากของสมาชิกหรือผู้ฝากเงินไว้ที่สหกรณ์ นอกจากนี้สหกรณ์ควรตรวจสอบใบนำฝาก/ใบถอนเงินฝากเปรียบเทียบกับสมุดคู่ฝากและแผ่นบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินฝากพร้อมทั้งลงลายมือชื่อกำกับ และควรยื่นยันยอดเงินรับฝากอย่างน้อยปีละครั้ง

2.6.6 ความเสี่ยงที่บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรบันทึกรายการฝาก-ถอนในแผ่นบัญชีย่อยรายบุคคลทันทีที่มีการฝาก-ถอนเงิน และเปรียบเทียบจำนวนเงินฝาก-ถอนระหว่างบัญชีคุมกับบัญชีย่อยอย่างเป็นประจำ

2.6.7 การคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากผิดพลาด เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝาก/ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ย และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่เปิดเผย

2.7 ด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อตาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.7.1 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ การลงทุนนอกเหนือจากประกาศของ คพช.ต้องผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่และได้รับความเห็นชอบจาก คพช. อย่างถูกต้อง

2.7.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำแผนการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการหรือที่ประชุมใหญ่ โดยสหกรณ์ควรศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อการลงทุน และวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนเพื่อกำหนดแผนการลงทุน

2.7.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนไม่ครบถ้วน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำทะเบียนคุมหลักทรัพย์ และตรวจสอบผลตอบแทนที่ได้รับเปรียบเทียบกับข้อตกลง/เงื่อนไขการลงทุน

2.7.4 ความเสี่ยงที่การจำหน่ายเงินลงทุนขาดทุน/ไม่คุ้มค่า เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรติดตามความเคลื่อนไหวของเงินลงทุนอย่างสม่ำเสมอ และจัดทำข้อมูลการจำหน่ายเงินลงทุนเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ

2.7.5 ความเสี่ยงที่เอกสารเงินลงทุนในหลักทรัพย์สูญหาย/ไม่ครบถ้วน เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดผู้รับรับผิดชอบในการเก็บรักษาหลักทรัพย์ให้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และควรตรวจนับเอกสารเงินลงทุนเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมหลักทรัพย์เป็นครั้งคราว

2.7.6 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการแสดงรายการเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเปรียบเทียบราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน กรณีที่เป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด

2.8 ด้านที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมแยกแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.8.1 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการจัดซื้อหรือก่อสร้างไม่เป็นไปตามระเบียบ/มติที่ประชุมใหญ่/มติที่ประชุมคณะกรรมการ เนื่องจากการจัดซื้อและจัดจ้างของสหกรณ์ส่วนใหญ่ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจน จึงยังเป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.8.2 ความเสี่ยงที่ทรัพย์สินของสหกรณ์มีการเสื่อมชำรุด/เสียหาย/สูญหาย เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรกำหนดมาตรการป้องกันและดูแลรักษาทรัพย์สินมิให้สูญหายหรือเสียหาย โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจนับทรัพย์สินคงเหลือทุกวันสิ้นปี โดยมีการรายงานผลการตรวจนับ สภาพทรัพย์สินว่าชำรุดหรือเสื่อมสภาพ เพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

2.8.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินไม่เหมาะสม เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์สิน และจัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สิน เขียนรหัสครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน รวมทั้งมีการทำประกันภัยทรัพย์สินตามความเหมาะสม

2.8.4 ความเสี่ยงที่การโอนทรัพย์สินออกจากทะเบียนคุมไม่มีเหตุผล เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดทำรายงานทรัพย์สินที่ไม่ใช้งานพร้อมทั้งระบุสาเหตุที่ไม่ได้ใช้งาน สำหรับการจำหน่ายทรัพย์สินควรได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการและเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดก่อน จึงจะตัดออกจากทะเบียนคุมได้

2.8.5 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการซื้อทรัพย์สินในราคาสูงกว่าที่ควร เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาทรัพย์สินก่อนซื้อ/จัดจ้าง

2.8.6 ความเสี่ยงที่การบันทึกมูลค่าทรัพย์สินในบัญชีไม่ถูกต้อง เนื่องจากการควบคุมยังมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรตรวจสอบการบันทึกมูลค่าทรัพย์สินที่ซื้อหรือก่อสร้างในราคาเริ่มแรก โดยใช้ราคาซื้อ รวมภาษี ต้นทุนการกู้ยืม และต้นทุนทางตรงอื่น

2.9 ด้านเจ้าหนี้เงินกู้ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรชำระหนี้ให้ตรงตามกำหนดสัญญา โดยต้องตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และคำนวณดอกเบี้ยให้ถูกต้องก่อนชำระหนี้ตลอดจนมีการยืนยันยอดกับเจ้าหนี้อย่างน้อยปีละครั้ง

2.10 ด้านทุนเรือนหุ้น มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 2 ข้อถาม ความเสี่ยงและจุดอ่อนการควบคุมเพียงเรื่องเดียว คือ ความเสี่ยงที่การบันทึกทุนเรือนหุ้นไม่ครบถ้วน ซึ่งจุดอ่อนการควบคุมภายในที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรเปรียบเทียบยอดในทะเบียนหุ้นกับบัญชีคุมให้ถูกต้องตรงกันเป็นประจำ และควรมีการยืนยันยอดทุนเรือนหุ้นอย่างน้อยปีละครั้ง

3. การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 ข้อถาม สรุปแยกแต่ละเรื่องได้ดังนี้

3.1 ด้านข้อมูลข่าวสาร มีจุดอ่อนการควบคุมที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรมีการให้บริการข้อมูลแก่สมาชิก และสำรวจความต้องการ/ความคิดเห็นจากสมาชิกและภายนอก รวมทั้ง การรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนเพื่อใช้ในการบริหารและการตัดสินใจของคณะกรรมการ

3.2 ด้านระบบสารสนเทศ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ คณะกรรมการควรใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชีในการบริหารงานทันต่อเหตุการณ์ ส่วนในการปฏิบัติงานควรมีคู่มือ/คำแนะนำการปฏิบัติงานหรือจัดฝึกอบรมการใช้โปรแกรมระบบงานแก่ผู้ใช้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้ปฏิบัติงานต่อไปได้

3.3 ด้านการป้องกันดูแลรักษาสารสนเทศ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ สหกรณ์ควรจัดระบบความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ โดยกำหนดการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ตามระดับความสำคัญของข้อมูล ปรับระบบ (Update) การป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์อย่างสม่ำเสมอ มีการสำรองข้อมูลอย่างเพียงพอตามระยะเวลาที่กำหนดและเก็บข้อมูลชุดสำรองไว้ในที่ปลอดภัย โดยมีระบบป้องกันและเตือนภัยที่จำเป็นสำหรับระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงเครื่องสำรองไฟฟ้ารับเหตุสุดวิสัย

4. ด้านการประเมินระบบการติดตามและประเมินผล มีจุดอ่อนการควบคุมที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 7 ข้อถาม ซึ่งสหกรณ์ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น คือ คณะกรรมการควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ โดยสม่ำเสมอ เพื่อติดตาม/ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่าย โดยจัดให้มีการรายงานปัญหาของการดำเนินงานแต่ละด้าน ติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาอย่างทันเหตุการณ์ ติดตามข้อสังเกต/ข้อบกพร่องที่ได้รับแจ้งจากผู้สอบบัญชี/ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายในและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงาน/งบประมาณที่กำหนดไว้ เพื่อพิจารณาหรือปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงาน

หากไม่เป็นไปตามที่กำหนด สำหรับผู้ตรวจสอบกิจการควรจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและสม่ำเสมอ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ได้ข้อค้นพบที่แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 การควบคุมภายในที่เป็นจุดอ่อนการควบคุมส่วนใหญ่ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาได้จากข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ เช่น ข้อถามในส่วนที่ 1 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ของแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์จะมีคะแนนเต็มเท่ากับ 1.00 คะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์ คือ มากกว่า 0.80 แต่ในบางข้อถามมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.40 สำหรับข้อถามในส่วนที่ 2 ของแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์จะมีคะแนนเต็มเท่ากับ 3.00 คะแนนเฉลี่ยที่ผ่านเกณฑ์ คือ มากกว่า 2.40 แต่ในบางข้อถามมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.40

จากคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าวิธีการควบคุมต่าง ๆ ที่สหกรณ์การเกษตรพึงปฏิบัติ นั้น สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มิได้ให้ความสำคัญ/ ละเลยหรือมิได้ปฏิบัติตาม จึงอาจกล่าวได้ว่าจุดอ่อนการควบคุมภายในเหล่านี้ ควรนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ต่อไป หรือควรนำมาขอมูลวิเคราะห์หาปัจจัยที่ทำให้สหกรณ์การเกษตรมองข้ามความสำคัญ จนไม่ปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่จำเป็น ทั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากสหกรณ์ไม่มีการควบคุมในเรื่องต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อมการควบคุม มีจุดอ่อนการควบคุมจำนวน 3 ข้อถาม ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.40 สรุปได้ดังนี้

(1) ด้านการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งงานต่าง ๆ ตามความเหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 0.25 ทั้งนี้ การที่สหกรณ์ไม่มีการสับเปลี่ยนหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มีทั้งผลดีและผลเสีย ข้อดีก็คือเจ้าหน้าที่เกิดความชำนาญสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อาจเกิดผลเสียได้ คือ เมื่อเจ้าหน้าที่ชำนาญงานมาก ๆ จะทำให้รู้ช่องทางในการปกปิดข้อเท็จจริง หรืออาจร้ายแรงถึงการทุจริตได้ ดังนั้น สหกรณ์จึงควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันเวลา นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายร่วมด้วย

(2) ด้านผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายใน แยกเป็น ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ตรงกับหน้าที่งานตรวจสอบหรือไม่ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.25 และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.30 ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมการควบคุมด้านผู้ตรวจสอบกิจการ สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ยังมีเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้/ประสบการณ์โดยตรงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายใน ดังนั้น การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้/ประสบการณ์ไม่เพียงพอกับการตรวจสอบ ส่งผลให้บุคคลดังกล่าวไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ผู้ตรวจสอบ การปฏิบัติงานจึงไม่เป็นไปตามที่กำหนด

ทั้งนี้ ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายในเป็นตัวแทนของสมาชิกที่มีบทบาทสำคัญมากต่อสหกรณ์ เนื่องจากจะเป็นบุคคลที่ช่วยกลั่นกรองมีการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำแนะนำ ตลอดจนนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ตรวจพบข้อผิดพลาด ชัยยังหรือป้องกันการทุจริตภายในสหกรณ์ได้ ส่งผลการบริหารสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์และแผนงานได้ ดังนั้น สหกรณ์จึงควรให้ความสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมเข้ามาเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบกิจการ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด

ส่วนที่ 2 ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม มีจุดอ่อนการควบคุมจำนวน 13 ข้อถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.40 สรุปได้ดังนี้

(1) ด้านการเงินการบัญชี มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ แยกเป็น

- จุดอ่อนเกี่ยวกับการสอบทานงานซึ่งกันและกัน ได้แก่ การจัดทำงบพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคาร มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.19 การทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.33 การรับเงินด้วยเช็คมีการจัดทำทะเบียนคุมเช็ค มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.26 การปฏิบัติเหล่านี้จะสามารถตรวจทานความถูกต้องของการบันทึกบัญชีด้านเงินสดและเงินฝากธนาคาร ซึ่งหากสหกรณ์ละเลยไม่ปฏิบัติแล้ว อาจเกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ได้ เช่น การนำใบเสร็จรับเงินไปใช้แต่ไม่นำมาบันทึกบัญชี การบันทึกรับเงินจากเช็คไม่ครบถ้วน ตลอดจนทำให้ยอดเงินสดและเงินฝากธนาคารคงเหลือไม่ถูกต้อง

- จุดอ่อนเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลในคอมพิวเตอร์ กล่าวคือ กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมโปรแกรมระบบบัญชี สหกรณ์มีการเปลี่ยนรหัสผ่านตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.21 ซึ่งหากสหกรณ์ละเลยไม่ปฏิบัติแล้ว อาจทำให้ผู้ที่ไม่ประสงค์ดีล่วงรู้รหัสผ่านแล้วไปบันทึก/แก้ไขข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุมัติได้ ดังนั้น เพื่อป้องกัน

เหตุการณ์ดังกล่าว สหกรณ์จึงควรมีการกำหนดรหัสผ่านของผู้ใช้งานแต่ละระดับ และเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านบ้างตามระยะเวลาที่สมควร

(2) ด้านธุรกิจสินเชื่อ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดช่วงเวลาการรับชำระหนี้ นอกที่ทำการสหกรณ์ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.39 การควบคุมใบเสร็จรับเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.29 ทั้งนี้ การรับชำระหนี้ นอกที่ทำการมีความเสี่ยงอย่างมากต่อสหกรณ์ หากสหกรณ์ไม่มีระบบการควบคุมภายในที่รัดกุมเพียงพอ อาจมีผู้ไม่ประสงค์ดีแอบอ้างว่าได้รับอนุมัติจากสหกรณ์ ไปหลอกลวงรับชำระหนี้จากสมาชิก โดยปลอมแปลงใบเสร็จรับเงินของสหกรณ์ขึ้น ดังนั้น สหกรณ์จึงควรปิดประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบอย่างทั่วถึง ว่าช่วงเวลาใดที่สหกรณ์จะดำเนินการรับชำระหนี้นอกสถานที่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และรูปแบบของใบเสร็จรับเงินนอกสถานที่เป็นอย่างไร ซึ่งรูปแบบของใบเสร็จรับเงินนอกสถานที่ควรมีรูปแบบแตกต่างจากใบเสร็จรับเงินปกติ มีหมายเลขเล่มที่/เลขที่กำกับ รวมทั้งมีการลายมือชื่อผู้รับผิดชอบและผู้อนุมัติกำกับไว้ทุกฉบับ

(3) ด้านธุรกิจรวบรวมผลผลิตและแปรรูป มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดระยะเวลาการรวบรวมผลผลิต มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.83 การจัดทำเอกสารหลักฐานการรวบรวมและการจำหน่ายไว้อย่างครบถ้วน มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.83 และการขายผลผลิตเป็นเงินเชื่อให้แก่ลูกหนี้ มีการจัดหาหลักประกันเพียงพอ กับจำนวนที่เป็นหนี้ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.00 ซึ่งการละเลยไม่ปฏิบัติตามอาจเกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ได้ กล่าวคือ การจัดทำเอกสารการรวบรวม/จำหน่ายไม่ครบถ้วน จะทำให้การบันทึกบัญชี และจำนวนสินค้าคงเหลือไม่ถูกต้อง สำหรับการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อหากไม่มีหลักประกันที่เพียงพอ สหกรณ์จะต้องภาระความเสี่ยงหากลูกหนี้ไม่ชำระเงินตามกำหนด

(4) ด้านธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การยื่นขออนุญาตลูกหนี้ค่าบริการ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.37 ถึงแม้ลูกหนี้ค่าบริการจะเป็นเพียงลูกหนี้จำนวนน้อย เมื่อเทียบกับธุรกิจอื่น ๆ แต่สหกรณ์ก็ไม่ควรละเลยการยื่นขออนุญาตลูกหนี้ เนื่องจากการขอคำยืนยันจากลูกหนี้ นอกจากจะใช้ประเมินความถูกต้องของการทำงานของเจ้าหน้าที่แล้ว ยังทำให้สหกรณ์ทราบถึงความมีตัวตนของลูกหนี้ที่อยู่จริง และยอดหนี้คงเหลือถูกต้องหรือไม่

(5) ด้านธุรกิจเงินรับฝาก มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดช่วงเวลารับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.00 จากคะแนนเฉลี่ยดังกล่าวอาจเป็นข้อสังเกตได้ว่า สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดช่วงเวลารับฝากเงินนอกที่ทำการสหกรณ์เลย หรือสหกรณ์การเกษตรไม่เคยรับฝากเงินจากสมาชิก

นอกสถานที่ แต่ผลคะแนนเฉลี่ย 0.00 อาจเกิดจากความเข้าใจผิดพลาดในการตอบแบบประเมิน คุณภาพสหกรณ์ จึงควรมีการศึกษาในรายละเอียดอีกครั้ง หรือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ควรทดสอบความแม่นยำของเครื่องมือในข้อถามนี้อีกครั้ง

(6) ด้านเงินลงทุนในหลักทรัพย์ มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การจัดทำทะเบียนคุมหลักทรัพย์ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.16 และการตรวจนับเอกสารเงินลงทุนเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมหลักทรัพย์เป็นครั้งคราว มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 1.37 การลงทุนในหลักทรัพย์อาจเป็นเพียงกิจกรรมเล็ก ๆ ในสหกรณ์ที่มีเพียงการลงทุนไม่กี่รายการ สหกรณ์จึงไม่จัดทำทะเบียนคุมหรือตรวจนับ อย่างไรก็ตามสหกรณ์ก็ไม่ควรละเลยถึงแม้จะเป็นการควบคุมเรื่องเล็กน้อย

ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ มีเพียงมีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ส่วนที่ 4 การติดตามและประเมินผล มีจุดอ่อนการควบคุมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านอย่างมีสาระสำคัญ คือ การรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ มีคะแนนเฉลี่ย (μ) เพียง 0.21 ซึ่งจากคะแนนเฉลี่ยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ตรวจสอบกิจการปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วน ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายในจึงควรจัดทำรายงานผลการตรวจสอบเพื่อเป็นหลักฐานการปฏิบัติงานและข้อสังเกตจากสิ่งที่ตรวจพบให้คณะกรรมการและสมาชิกทราบ เพื่อจะได้หาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขให้ทันเวลา นอกจากนี้หากผู้ตรวจสอบกิจการละเลยไม่รายงานสิ่งที่ตรวจพบ แต่ความเสียหายเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผู้ตรวจสอบกิจการทดสอบ (สุ่มตรวจ) ผู้ตรวจสอบกิจการ/ผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบหากมิได้รายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสหกรณ์ให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพรณ์ ไสยวงศ์ และคณะ คือ

2.2.1 ภาครัฐควรพยายามช่วยเหลือด้วยการฝึกอบรมหลักสูตร การควบคุมภายในเพื่อบริหารธุรกิจสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมภายในที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารธุรกิจสหกรณ์ รวมทั้งการฝึกอบรมหลักสูตร การยกระดับคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ โดยนำจุดอ่อนการควบคุมภายในต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาพัฒนาเป็นหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้น

2.2.2 ภาคสหกรณ์ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาระบบการควบคุมภายใน โดยเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรเผยแพร่ให้สหกรณ์ทราบถึงจุดอ่อนการควบคุมภายในที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัด และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสหกรณ์หากการควบคุมภายในยังจุดอ่อนดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้สหกรณ์ปรับปรุงแก้ไขซึ่งจะส่งผลดีต่อสหกรณ์เอง และยังสามารถยกระดับคุณภาพการควบคุมภายในให้ดียิ่งขึ้น

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลสหกรณ์ ควรนำไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาเสริมสร้างความรู้ด้านการควบคุมภายในแบบบูรณาการร่วมกัน เพื่อเตรียมการยกระดับคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์แบบระยะยาว และรองรับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับตัวชี้วัดด้านร้อยละของสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มภารกิจข้อ 4 กล่าวคือ สหกรณ์จะต้องผ่านเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในระดับดีหรือระดับดีมาก

3.1.3 ควรจัดให้มีการฝึกอบรม หลักสูตรการควบคุมภายในและแนวทางการแก้ปัญหาด้านจุดอ่อนการควบคุมภายในของสหกรณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อยกระดับให้สหกรณ์มีคุณภาพการควบคุมภายในที่ดี และผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดมาตรฐานที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ประเภทการเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีความยุ่งยากระดับปานกลางขึ้นไปเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.2.1 การศึกษาวิจัยภายในจังหวัดนครราชสีมา อาจวิจัยเพิ่มโดยเปลี่ยนประชากรเป้าหมายตามประเภทสหกรณ์ และระดับความยุ่งยากน้อยลงมา เพื่อให้ครบถ้วนทุกประเภทสหกรณ์และระดับความยุ่งยากภายในจังหวัด นอกจากนี้จังหวัดอื่น ๆ ควรมีการศึกษาวิจัยในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการพัฒนาสหกรณ์ในประเทศให้มีการควบคุมภายในที่ดีขึ้น

3.2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ โดยจำแนกกลุ่มสหกรณ์ที่มีสภาพแวดล้อมเดียวกัน เช่น คัดเลือกประชากรที่ดำเนินธุรกิจเหมือนกัน มีจำนวนฝ่ายจัดการที่ใกล้เคียงกัน หรือศึกษาที่ละระดับความยุ่งยาก

3.2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อระดมสมองในการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพ สหกรณ์ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจุดอ่อนการควบคุมภายในที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นเพียงจุดอ่อนการควบคุมขั้นต้นตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ออกแบบไว้ในแบบประเมินคุณภาพ ของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ซึ่งในอนาคตกระบวนการสหกรณ์สามารถปฏิบัติได้ ตามแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ชุดปัจจุบันนี้แล้ว ควรมีการ พัฒนาการควบคุมภายในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.4 ในบางครั้งสหกรณ์อาจมีการกำหนดการควบคุมภายในไว้ แต่มีความ จำเป็นบางประการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ จึงควรศึกษาข้อจำกัดใน การปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในสหกรณ์

3.2.5 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินจากมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จึงควรมี การวิจัยจากมุมมองของบุคคลอื่นๆ เช่น สหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2549) คู่มือการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เรื่อง การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีและการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน จัดทำโดย สำนักนโยบายและมาตรฐาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2549) “การศึกษาเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร” งานวิจัยทางวิชาการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ http://statistic.cad.go.th/book_learn.html
- กฤษฎ์ อุทัยรัตน์ (2545) คัมภีร์ “ห้วบริหาร” ยอดคน ยอดบริหาร กรุงเทพฯ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น)
- จิสม่า ศิโรรัตน์สกุล (2546) ศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในระบบบัญชีลูกหนี้ของบริษัท ซี.เอ.เอส. เปเปอร์ จำกัด วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การบัญชี) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ชีวิน ชีระวิภาค (2545) “ปัจจัยเสริมการควบคุมภายใน : กรณีศึกษากรมการศาสนา” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารสาธาณะ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2540) แนวทางการจัดระบบการควบคุมภายใน พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพมหานคร บุญศิริการพิมพ์
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย (2548) แนวทางการตรวจสอบภายใน กรุงเทพมหานคร คูมายเบส
- ตะวัน สาดแสง (2548) สร้างคน สร้างองค์กร : คัมภีร์เพิ่มทักษะการบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 2 ปทุมธานี ส.เอเซียเพรส จำกัด
- ตุลา มหาพสุธานนท์ (2545) หลักการจัดการ หลักการบริหาร กรุงเทพมหานคร บริษัทสำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา จำกัด
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ (2548) “การจัดระบบการควบคุมภายในและการประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์” ในประมวลสาระชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร หน่วยที่ 7 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- นิภาภรณ์ ไสยวงศ์ ผาณิต บูรณ์โกศา และประสพสิน แม้นทิม (2546) “ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในด้านบัญชีกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตร” งานวิจัยการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 41 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พยอม สิงห์เสนห์ (2544) การสอบบัญชี กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- รติ เอ็งตระกูล (2546) ศึกษาเรื่อง การประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์โคนมตามระเบียบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต (การบัญชี) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิศา ปานาลาด (2548) “การบริหารการควบคุมภายในของกระทรวงมหาดไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545) ทฤษฎีองค์การ :ฉบับมาตรฐาน กรุงเทพมหานคร บริษัทธรรมสาร จำกัด
- อมรเทพ ขอสุงเนิน (2547) “ความคิดเห็นของพนักงานบัญชีที่มีต่อความสำคัญกับระบบการควบคุมภายในทางการบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- อุษณา ภัทรมนตรี (2547) การตรวจสอบภายในสมัยใหม่ กรุงเทพมหานคร บริษัทเทกซ์แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตรวบรวมข้อมูล

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา	
ที่ 1079	แฟ้มที่
วันที่ 7 ธ.ค. 50	เวลา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา โทร.0-4424-5581 FAX.0-4425-1426

ที่ กษ 04 นม/-

วันที่ 7 ธันวาคม 2550

เรื่อง ขออนุญาตรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

เรียน หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา

ตามที่ข้าพเจ้านางสาวปิยะดา เงินฉลาด ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว สังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา ได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาสหกรณ์ วิชาเอก บริหารธุรกิจสหกรณ์ ตามหลักสูตรดังกล่าวกำหนดให้นักศึกษาต้องทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าอิสระ ซึ่งข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์การเกษตรใน จังหวัดนครราชสีมา

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขออนุญาตรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจากแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ประเมินคุณภาพสหกรณ์ต่าง ๆ ที่ปิดบัญชีได้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ข้าพเจ้าขอรับรองว่าการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวใช้เพื่อประกอบการศึกษาโดยแท้จริง และผลจากการศึกษายังมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการสหกรณ์ในจังหวัดนครราชสีมาได้เช่นกัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสาวปิยะดา เงินฉลาด)

นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว

อนุญาต

7 ธ.ค. 2550

(นางสาวเอื้อจิตต์ เอกสิทธิ์)

หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา

ภาคผนวก ข
แบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
(แบบมาตรฐาน)

ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม

สภาพแวดล้อมการควบคุม	ก่อนการสอบ บัญชี		หลังการสอบ บัญชี	
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ความซื่อสัตย์และจริยธรรม				
1. มีการกำหนดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ				
2. มีการสื่อสารทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายให้ทราบถึงบทลงโทษเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรม				
3. มีการดำเนินการเมื่อไม่ปฏิบัติตามที่กำหนด				
คณะกรรมการดำเนินการ				
1. มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เพียงพอในการบริหารงาน				
2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นไปอย่างเหมาะสม มิได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเฉพาะกลุ่ม				
3. กรรมการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการ โดยสม่ำเสมอ				
ฝ่ายจัดการ / ผู้ทำหน้าที่แทนฝ่ายจัดการ				
1. ฝ่ายจัดการมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง				
2. มีหลักประกันการทำงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน				
3. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจนและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย				
4. มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งงานต่างๆ ตามความเหมาะสม				
5. มีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน				
ผู้ตรวจสอบกิจการ / ผู้ตรวจสอบภายใน				
1. มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่				
2. ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบอย่างเหมาะสมตามหน้าที่ที่กำหนดไว้				
3. มีอิสระในการปฏิบัติงานทั้งจากคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ				
นโยบายและการวางแผน				
1. แผนที่กำหนดมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ				
2. มีการกำหนดบุคลากรและงบประมาณสอดคล้องกับแผนงาน				

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมการควบคุม	ก่อนการสอบ บัญชี		หลังการสอบ บัญชี	
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
โครงสร้างสหกรณ์				
1. มีการแบ่งส่วนงานชัดเจนเหมาะสมกับขนาด และลักษณะการดำเนินงานธุรกิจ				
2. มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ อย่างเหมาะสม ตามส่วนงานที่กำหนดอย่างชัดเจน				
3. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านต่างๆ ครอบคลุมทุกธุรกิจ				
การบริหารทรัพยากรบุคคล				
1. มีการกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลไว้ชัดเจนเกี่ยวกับการสรรหาการคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง หลักประกันการทำงาน การให้ผลตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาบุคลากร รวมถึงมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืน หรือละเมิดระเบียบที่กำหนด หรือกระทำการทุจริต หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ และมีการปรับปรุงให้สอดคล้อง กับสภาวะการณ์ปัจจุบัน				
2. มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด				
3. มีแผนการพัฒนาบุคลากรประจำปี เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติงาน				
สภาพเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทั่วไป				
1. การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย หรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หรืออัตราภาษีศุลกากรไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญ ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์				
2. การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย / นโยบายของรัฐบาล หรือระเบียบ / คำแนะนำต่าง ๆ ที่กำหนดหน่วยงานกำกับดูแลสหกรณ์ ไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญ ต่อการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์				
3. ภาวะการแข่งขันในตลาดไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์				

กิจกรรมควบคุมทดแทน.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ

ส่วนที่ 2 (ต่อ)

2.1 การประเมิน : ด้านการเงินการบัญชี

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มีกิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
8. เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านการใช้คอมพิวเตอร์									
9. มีการกำหนดรหัสผ่านและเก็บเป็นความลับสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกระดับในการเข้าถึงข้อมูล									
10. มีการกำหนดผู้ดูแลระบบงาน/ผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงข้อมูลและมีรหัสผ่าน โดยเฉพาะ									
11. มีการเปลี่ยนรหัสผ่านตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด									
12. มีการตรวจสอบและอนุมัติรายการก่อนการบันทึกข้อมูล									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ

2.2 การประเมิน: ธุรกิจสินเชื่อ (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มีกิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
3. มีการจัดทำรายงานการติดตามหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ									
ตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ									
1. มีการวิเคราะห์สภาพลูกหนี้และหลักประกันเป็นครั้งคราว									
2. มีการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์									
คำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ผิดพลาด									
1. มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ในที่เปิดเผย									
2. มีการทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ / ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ย									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ

2.3 การประเมิน : ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน										
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี						
		0	1	2	3	0	1	2	3			
การตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ												
1. มีการวิเคราะห์อายุหนี้ของลูกหนี้การค้า												
2. มีการตั้งค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและ คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์												

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ

2.4 การประเมิน : ธุรกิจรวบรวมผลิตผล / แปรรูปผลิตทางการเกษตรและผลิตสินค้า (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มีกิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด									
1. มีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้									
2. ลูกหนี้มีหลักประกันเพียงพอกับจำนวนที่เป็นหนี้									
3. มีการทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดแล้วเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา									
4. มีการขยับยื่นขอลดลูกหนี้									
การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอ									
1. มีการวิเคราะห์อายุหนี้ของลูกหนี้									
2. มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ

2.5 การประเมิน : ธุรกิจรับฝาก

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน / เป้าหมายที่กำหนดไว้									
มีการกำหนดแผน / เป้าหมายการดำเนินธุรกิจ									
บันทึกรายได้ไม่ครบถ้วน									
1. มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน									
2. มีการคำนวณปริมาณการให้บริการกับอัตราค่าบริการเปรียบเทียบกับรายได้ค่าบริการที่ได้รับ									
3. มีการจัดทำหลักฐานการให้บริการทุกครั้งที่อยู่ให้บริการแก่สมาชิก / ลูกค้า									
ต้นทุนการให้บริการสูงกว่าที่ควร									
1. มีทะเบียนคุมค่าใช้จ่ายในการให้บริการ									
2. มีการเปรียบเทียบรายได้ออกกับค่าใช้จ่าย									
3. มีการบำรุงรักษาเครื่องจักรตามความเหมาะสม									
4. มีการนัดหมายกับสมาชิก / ลูกค้าล่วงหน้าก่อนการให้บริการ									
ลูกหนี้ไม่ชำระค่าบริการ / ค่าบำรุง									
1. มีการจัดทำรายงานหนี้ที่เกินกำหนดเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา									
2. มีการยื่นขออนุญาตลูกหนี้ค่าบริการ									
3. มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

2.8 การประเมิน : ธุรกิจรับฝาก

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
การคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากผิดพลาด									
1. มีการประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในที่ เปิดเผย									
2. มีการทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝาก/ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ คำนวณดอกเบี้ย									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

2.7 การประเมิน : เงินลงทุนในหลักทรัพย์ (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบ บัญชี				หลังการสอบ บัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
การแสดงรายการเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีไม่ถูกต้อง									
มีการเปรียบเทียบราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน กรณีที่เป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

2.8 การประเมิน : ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (ต่อ)

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบบัญชี				หลังการสอบบัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
ซื้อทรัพย์สินในราคาสูงกว่าที่ควร									
1. มีการแต่งตั้งกรรมการจัดซื้อ / จัดจ้าง									
2. มีการสอบถามเพื่อเปรียบเทียบราคาทรัพย์สิน ก่อนซื้อ / จัดจ้าง									
บันทึกมูลค่าทรัพย์สินในบัญชีไม่ถูกต้อง									
มีการตรวจสอบการบันทึกมูลค่าทรัพย์สินที่ซื้อ หรือก่อสร้างในราคาเริ่มแรก โดยใช้ราคาซื้อ รวม ภาษี ต้นทุนการกู้ยืม และต้นทุนทางตรงอื่น									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

2.9 การประเมิน : เจ้าหนี้เงินกู้

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการสอบ บัญชี				หลังการสอบ บัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
กู้เงินโดยไม่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการ/ที่ประชุมใหญ่									
1. การกู้เงินอยู่ภายในวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์									
2. มีการกำหนดผู้มีอำนาจ เจลงนามแทนสหกรณ์ในการกู้ยืม									
นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์									
เงินกู้ยืม ได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้									
จ่ายเงินชำระหนี้เจ้าหนี้เกินกว่าหนี้ที่มีอยู่									
1. มีการอนุมัติการจ่ายชำระหนี้									
2. มีการตรวจสอบเอกสารการเป็นหนี้และการคำนวณดอกเบี้ยจ่าย ก่อนการชำระหนี้									
3. การชำระหนี้เป็นไปตามกำหนดสัญญา									
4. มีการยื่นขออนุญาตเจ้าหนี้เงินกู้									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

2.10 การประเมิน : เจ้าหนี้เงินกู้

ความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	ไม่มี กิจกรรม	ระดับการควบคุมภายใน							
		ก่อนการ สอบ บัญชี				หลังการสอบ บัญชี			
		0	1	2	3	0	1	2	3
การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้									
มีการกำหนดแผนและเป้าหมายเกี่ยวกับสมาชิกและทุนเรือนหุ้น									
การรับสมาชิกไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้อบังคับ									
1. ผู้สมัครเป็นสมาชิกทุกราย ได้รับการรับรองจากที่ประชุมกลุ่ม									
2. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้รับเข้าเป็นสมาชิก สหกรณ์									
3. มีการชำระค่าหุ้นและค่าธรรมเนียมแรกเข้า									
บันทึกทุนเรือนหุ้นไม่ครบถ้วน									
1. การส่งชำระค่าหุ้น / เพิ่มหุ้นเป็นไปตามระเบียบ									
2. มีการจัดทำทะเบียนสมาชิก และมีสมุดคู่มือสมาชิก									
3. มีการจ่ายคืนค่าหุ้นภายหลังจากการได้รับอนุมัติให้ลาออก									
4. มีการเปรียบเทียบยอด ในทะเบียนหุ้นว่าตรงกับยอด ในบัญชีคุม									
5. มีการยืนยันยอดทุนเรือนหุ้นอย่างน้อยปีละครั้ง									
สมาชิกลาออกโดยยังมีภาระผูกพันกับสหกรณ์									
1. มีการตรวจสอบภาระผูกพันก่อนอนุมัติให้ลาออก									
2. มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอนุมัติให้สมาชิก ลาออก / ให้ออก									
จ่ายเงินปันผลไม่ถูกต้อง									
1. มีการคำนวณยอดจ่ายเงินปันผลของหุ้นตามระยะเวลาการถือ หุ้น									
2. มีการจัดทำรายละเอียดเงินปันผลของหุ้นค้างจ่าย									
3. มีหลักฐานการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นครบถ้วน									

กิจกรรมควบคุมทดแทน

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

ส่วนที่ 3 การประเมินข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร

ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	ไม่มี กิจกรรม	ก่อนการสอบ บัญชี		หลังการสอบ บัญชี	
		ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ข้อมูลข่าวสาร					
1. มีการสำรวจความต้องการและความคิดเห็นจากสมาชิกและ ภายนอก					
2. มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ประจำเดือนเพื่อใช้ในการบริหาร และตัดสินใจของคณะกรรมการ					
3. มีการรวบรวมข้อมูล จัดทำรายงานกิจการ การปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำแนะนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่					
4. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารการดำเนินธุรกิจ และการ ประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก					
5. มีการสื่อสารข้อมูลภายในองค์กร					
6. มีการให้บริการข้อมูลแก่สมาชิกอย่างรวดเร็ว					
ระบบสารสนเทศ					
1. คณะกรรมการ ใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชีในการบริหารงาน ทันต่อเหตุการณ์					
2. มีคู่มือ / คำแนะนำการปฏิบัติงาน หรือให้การฝึกอบรมการใช้ โปรแกรมระบบงานกับผู้ใช้					
3. สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้ ปฏิบัติงานต่อไปได้					
4. มีการบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ตามความเหมาะสม					
5. ประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์และระบบงานต่าง ๆ เหมาะสม กับการใช้งาน					
การป้องกันดูแลรักษาสารสนเทศ					
1. มีระบบความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ โดยกำหนดการ เข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ตามระดับ ความสำคัญของข้อมูล					
2. มีการป้องกัน ไวรัสคอมพิวเตอร์					
3. มีการปรับระบบ(Update)การป้องกัน ไวรัสคอมพิวเตอร์อย่าง สม่ำเสมอ					

ส่วนที่ 3 การประเมินข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (ต่อ)

ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	ไม่มี กิจกรรม	ก่อนการสอบ บัญชี		หลังการสอบ บัญชี	
		ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
4. มีการสำรองข้อมูลอย่างเพียงพอ ตามระยะเวลาที่กำหนด และเก็บข้อมูลชุดสำรองไว้ในที่ปลอดภัย					
5. มีระบบป้องกันและเตือนภัยที่จำเป็นสำหรับระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงเครื่องสำรองไฟฟ้ารับเหตุสุดวิสัย					
6. มีการจัดวางคอมพิวเตอร์ ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม					

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผล	ก่อนการ สอบบัญชี		หลังการ สอบบัญชี	
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
1. มีรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ				
2. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ โดยสม่ำเสมอ				
3. มีบันทึกรายงานการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร				
4. มีการรายงานปัญหาของการดำเนินงานแต่ละด้าน และติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาอย่างทันเหตุการณ์				
5. มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงานและงบประมาณที่กำหนดไว้				
6. มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงาน หากไม่เป็นไปตามแผนงาน และงบประมาณที่กำหนด				
7. มีการนำข้อสังเกต / ข้อบกพร่องที่ได้รับแจ้งจากผู้สอบบัญชี / ผู้ตรวจสอบกิจการ / ผู้ตรวจสอบภายใน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาดำเนินการ				
8. มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามที่กำหนดไว้				

กิจกรรมควบคุมทดแทน

.....

.....

.....

.....

ผลการประเมินความเสี่ยงอยู่ในระดับ.....

ภาคผนวก ก

เกณฑ์การคำนวณระดับความยุ่งยากของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

เกณฑ์การคำนวณระดับความยุ่งยากของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ตารางที่ 1.2 ตัวแปรในการวิเคราะห์ขนาดสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ทุนดำเนินงาน		รายได้ธุรกิจหลัก		สมาชิก		คะแนนรวม 3 ตัวแปร	
ช่วงข้อมูล (หน่วย:พันบาท)	คะแนน (1)	ช่วงข้อมูล (หน่วย:พันบาท)	คะแนน (2)	ช่วงข้อมูล (หน่วย:คน)	คะแนน (3)	คะแนนรวม (1)+(2)+(3)	ขนาด
>0 - 6	1	>0 - 5	1	1-28	1		
>6 - 30	2	>5 - 23	2	29-55	2	1-6	เล็ก
>30 - 145	3	>23 - 107	3	56-108	3	7-12	กลาง
>145 - 706	4	>107 - 500	4	109-213	4	13-18	ใหญ่
>706 - 3,440	5	>500 - 2,324	5	214-420	5	19-24	ใหญ่มาก
>3,440 - 16,770	6	>2,324 - 10,807	6	421-828	6		
>16,770-81,760	7	>10,807- 50,262	7	829-1,633	7		
>81,760	8	>50,262	8	>1,633	8		

ตารางที่ 1.3 ตัวแปรในการวิเคราะห์ความซับซ้อนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

กิจกรรมทางการเงิน		กิจกรรมผลผลิต และบริการ		กิจกรรมต้นทุน การผลิต		คะแนนรวม 3 ตัวแปร	
ช่วงข้อมูล (หน่วย:พันบาท)	คะแนน (1)	ช่วงข้อมูล (หน่วย:พันบาท)	คะแนน (2)	ช่วงข้อมูล (หน่วย:พันบาท)	คะแนน (3)	ช่วงคะแนน (1)+(2)+(3)	ระดับความ ซับซ้อน
>0 - 10	1	>0 - 16	1	>0 - 20	1		
>10 - 54	2	>16 - 58	2	>20 - 79	2	1 - 4	น้อย
>54 - 284	3	>58 - 214	3	>79 - 308	3	5 - 8	ปานกลาง
>284 - 1,504	4	>214 - 790	4	>308 - 1,196	4	9 - 12	มาก
>1,504 - 7,958	5	>790 - 2,919	5	>1,196 - 4,645	5	13 - 16	มากที่สุด
>7,958 - 42,119	6	>2,919 - 10,785	6	>4,645-18,045	6		
>42,119 - 222,904	7	>10,785 - 39,851	7	>18,045-70,108	7		
>222,904	8	>39,851	8	>70,108	8		

ตารางที่ 1.4 เกณฑ์การจัดระดับความยุ่งยากของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

(1) ขนาด		(2) ความซับซ้อน		ช่วงคะแนนรวม(1)+(2)	ระดับความยุ่งยาก
ระดับ	คะแนน	ระดับ	คะแนน		
ใหญ่มาก	4	มากที่สุด	4	7-8	มากที่สุด
ใหญ่	3	มาก	3	5-6	มาก
ปานกลาง	2	ปานกลาง	2	3-4	ปานกลาง
เล็ก	1	น้อย	1	1-2	น้อย

ที่มา : <http://statistic.cad.go.th>

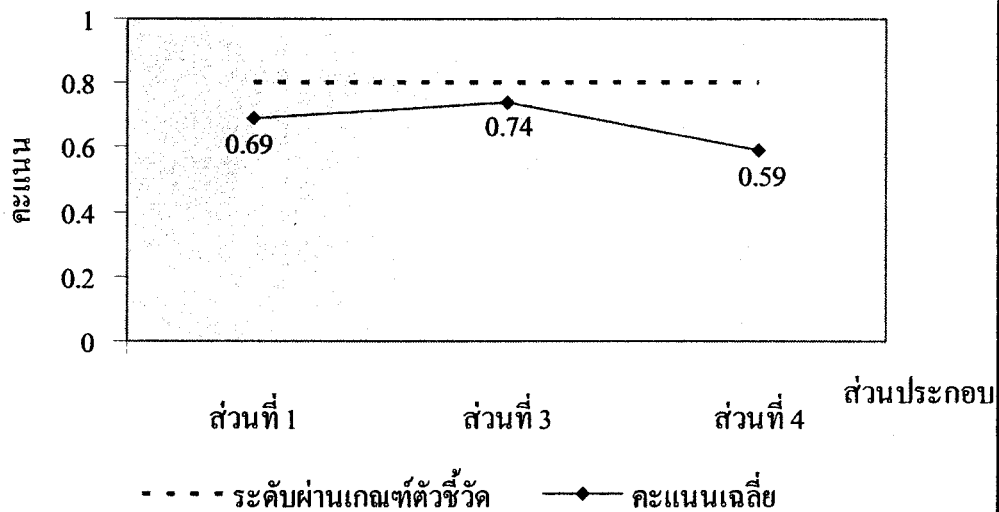
ภาคผนวก ง
สรุปภาพรวมการวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายใน

สรุปภาพรวมการวิเคราะห์คุณภาพการควบคุมภายใน

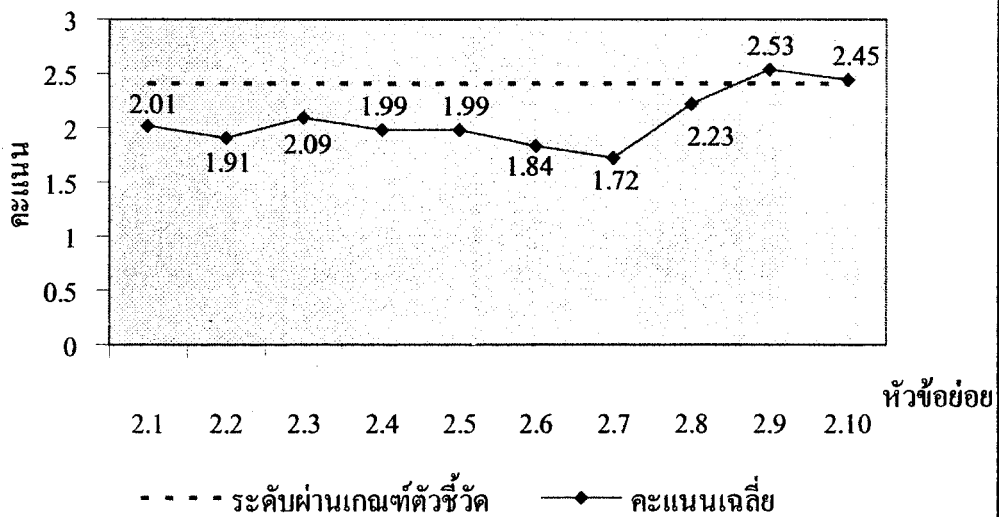
ส่วนประกอบของแบบประเมินคุณภาพ	*สหกรณ์ (N)	ข้อถาม (ข้อ)	คะแนน เฉลี่ย	คุณภาพ	จุดอ่อน (ข้อถาม)
ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	97	25	0.69	ไม่ผ่าน	20
ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรม ควบคุม					
2.1 การเงินการบัญชี	97	35	2.01	ไม่ผ่าน	27
2.2 ธุรกิจสินเชื่อ	92	25	1.91	ไม่ผ่าน	23
2.3 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	76	38	2.09	ไม่ผ่าน	32
2.4 ธุรกิจรวบรวม/แปรรูปผลิตผลและสินค้า	52	48	1.99	ไม่ผ่าน	46
2.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	24	11	1.99	ไม่ผ่าน	10
2.6 ธุรกิจเงินรับฝาก	72	17	1.84	ไม่ผ่าน	17
2.7 เงินลงทุนในหลักทรัพย์	70	10	1.72	ไม่ผ่าน	10
2.8 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	85	13	2.23	ไม่ผ่าน	11
2.9 เจ้าหนี้เงินกู้	81	7	2.53	ผ่าน	3
2.10 สมาชิกและทุนเรือนหุ้น	97	14	2.45	ผ่าน	2
ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสาร	97	17	0.74	ไม่ผ่าน	11
ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตาม และประเมินผล	97	8	0.59	ไม่ผ่าน	7

* หมายถึง จำนวนประชากร (สหกรณ์) ที่มีการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม

ส่วนประกอบของแบบประเมินคุณภาพของสหกรณ์

ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม

ระดับคะแนนเฉลี่ยเทียบกับระดับคะแนนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวปิยะดา เงินฉลาด
วัน เดือน ปี	10 สิงหาคม 2519
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา ปีพุทธศักราช 2542
สถานที่ทำงาน	สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว